

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Zaniklý kostel Všech svatých u Rabí

(okr. Klatovy)

Eliška Junková

Plzeň 2014

Západočeská Universita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Archeologie

Studijní obor Archeologie

Bakalářská práce

Zaniklý kostel Všech svatých u Rabí (okr. Klatovy)

Eliška Junková

Vedoucí práce:

PhDr. Zlata Gersdorfová

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Zlatě Gersdorfové za velice zajímavé téma a její veškerou ochotu a čas, který mi věnovala. Dále děkuji svým rodičům za důležitou morální i finanční podporu a v neposlední řadě pak děkuji svému příteli za jeho trpělivost a vstřícnost.

Ještě bych jednotlivě chtěla poděkovat panu Petru Rožmberskému, panu PhDr. Josefu Hložkovi Ph.D. a panu Ing. Janu Anderlemu za užitečné rady a pomoc při hledání informací.

Obsah:

1	Úvod	1
1.1	Historie bádání	1
1.2	Poloha kostela.....	2
2	Historie stavby	3
2.1	Obrazová část historie.....	6
2.2	Vintř a poustevnictví	8
3	Funkce objektu	10
4	Situace v kraji	13
4.1	Majetkové uspořádání.....	15
4.2	Městečko	21
4.2.1	Studánka	24
5	Rozbor objektu	24
6	Stavební historie.....	29
7	Hodnocení objektu	31
7.1	Hodnotné detaily	32
8	Současný stav objektu.....	33
8.1	Návrhy na opravu	34
9	Technické zpracování.....	35
10	Závěr	37
11	Sumarry.....	39
12	Literatura.....	41
13	Obrazová část:	45
14	Seznam obrazových příloh.....	47
15	Dokumentace historického vývoje objektu	48
15.1	Stabilní katastr	48
15.2	Historické mapy, plány	49
15.3	Ikonografie.....	51
16	Dokumentace současného stavu	53
16.1	Zaměření objektu	54
16.2	Fotografie a kresby	56
16.3	Stavební vývoj.....	69
17	Legenda kresebné dokumentace	69

1 Úvod

Na území České republiky existuje mnoho hodnotných památek, kterým se nedostává žádné památkové ochrany, přestože by jistě mohly přispívat svým dílem do našeho kulturního dědictví. Bohužel, o některých z těchto objektů máme jen kusé a neúplné informace, popřípadě vůbec žádné. Tyto památky tak dále chátrají, respektive jsou neodborně opravovány. Mnohé z nich zanikají, aniž by u nich byla pořízena alespoň základní dokumentace.

Jedním z mnoha takových objektů je i zřícenina kostela Všech svatých u obce Rabí v okrese Klatovy. Jedná se o menší objekt, který je nadmíru zajímavý, a to nejen svou nevšední polohou. Ve své práci se pokouším zodpovědět většinu vyvstávajících otázek právě ohledně tohoto zajímavého objektu.

Mým cílem tedy je, v rámci mých možností, zodpovědět většinu otázek, které se nabízejí právě v souvislosti s tímto objektem.

1.1 Historie bádání

Literatury k tématu není k dispozici mnoho, neboť se objektem kostela zabývalo jen minimum odborníků. Podle Archeologické databáze Čech se v nejbližším okolí kostela neprováděl ani žádný archeologický výzkum. Větší pozornost je věnována zbylým dvěma rábským kostelům a samozřejmě samotnému hradu.

O kostelu se detailněji můžeme dočíst v Českých památkách z roku 1997, kde se M. Pokorný o stavbě zmiňuje, nicméně jej nazývá pouze kaplí. Zabývá se její historií a vyjadřuje se k pověstem a legendám o sv. Vintířovi (Pokorný 1997, 3-4). Již o rok později se v Českých památkách objevuje článek J. Fröhliche (Fröhlich 1998,18-19), který popisuje spíše samotnou stavbu a mylně odhaduje její stáří. Domnívá se, že objekt vznikl až po třicetileté válce.

Zaznamenává podobu kostela v půdorysu, který je poměrně nepřesný, neboť rozměrově neodpovídá skutečným proporcím a je zkeslený autorovou

představou o původní podobě stavby, tedy rozhodně nezachycuje skutečný stav. Zároveň přikládá výřez z veduty Jana Willenberga (Fröhlich 1998, 18-19). Dalším významným zdrojem informací je Kronika města Rabí, která analyzuje situaci v kraji spíše z hlediska historického, přičemž zmiňuje i existenci kostela, ale jeho stáří není uvedeno ani zde (Kronika města Rabí). Zřejmě nejnovější publikací je spis z roku 2012 Zaniklé kostely Čech od M. Čechury (Čechura 2012, 203), který zmiňuje popis konstrukce kostela. Obdobnou, ale podrobnější charakteristiku obsahují Zapomenuté České kostely od T. Koutka, které vyšly roku 2011 (Koutek 2011, 61 - 62). V řadě dalších publikací od nejrůznějších autorů je kostelík pouze krátce zmíněn, ale detailněji analyzován není.

1.2 Poloha kostela

Částečné rozvaliny pozůstatků obvodových stěn kostela Všech svatých nalezneme nad údolím řeky Otavy na kopci Líšná. Přesněji řečeno, na jejím nižším vrcholu (Obr. 14), (527,4 m. n. m.). Umístění kostela naznačuje, že zde stavba nemusela být umístěna nikterak náhodně (Pokorný 1997, 3-4). Existují teorie, které připisují objektu důležitou strategickou polohu, jakožto stavby s funkcí hlásky nedalekého hradu Rabí (Koutek 2011, 61-62). Hrad je totiž od kostela vzdálen cca 1,5 km a leží v podobné nadmořské výšce (Obr. 14), (Pokorný 1997, 3-4).

Této teorii nasvědčuje i fakt, že směrem k Sušici se západním směrem od kostelíku krajina otevírá a poskytuje dobrý výhled na široké okolí. V současné době je relikt kostela obklopen ze dvou stran strmými skalními stěnami. Jedná se o vápencové lomy. Západní stěnu kopce zabírá současný lom (Obr. 10), zatímco na protilehlé straně, nacházející se přímo proti hradnímu komplexu, můžeme vidět pozůstatky lomu staršího, a to přímo pod presbytářem (Koutek 2011, 61-62).

Kostel je spjatý se jménem mnicha Vintíře a zřejmě díky tomu se nedaleko nachází Vintířova studánka (Obr. 11), (Pokorný 2006a, 27 – 32; Řandová, Fibich 2009, 13-14). Celá oblast kolem Líšné, a tedy i nejbližší okolí kostela, spadá do Budětického přírodního parku. Hrad Rabí spolu s kostely zde nevytváří jedinou dominantu v okolí. Nad nedalekými Buděticemi se nachází významná zřícenina hradu Džbán (Koutek 2011, 61-62).

2 Historie stavby

Kostel Všech svatých byl odsvěcen v 80. letech 18. století za vlády Josefa II., a od té doby chátrá (Čechura 2012, 230). Jeho stáří se v literatuře neobjasňuje. Stejně je to v případě pátrání po identitě stavitele či architekta. Podle Milana Pokorného byla konečná fáze výstavby kostela zahájena až po třicetileté válce, jakožto připomínka slavného světce Vintíře v rámci rekatolizačního procesu (Pokorný 1997, 3-4). Nicméně veduta Jana Willenberga z roku 1602 dokazuje, že zde objekt kostela již v této době stál (Obr. 9). Vzhledem k tomu, že tento pramen stavbu zachycuje ve skutečně reálné pozici, je nepravděpodobné, že by si jeho podobu autor mohl vymyslet. A to platí i v tom případě, že kostel ve své práci v rámci reliéfu krajiny poněkud více zdůraznil, ve skutečnosti kostelík nepůsobil tak dominantním dojmem (Fröhlich 1998, 18-19).

Podle výsledků mého zkoumání musel být kostelík postaven někdy během let 1439 -1602, čili v průběhu 15. až 16. století. Horní hranici tohoto časového období stanovuje důkaz ve formě ikonografického pramene a spodní hranici jsem vyvodila z negativního zjištění týkajícího se jakýchkoliv zmínek o kostelech v Rabí v konfirmačních a erekčních knihách a registru papežských desátek (Elmer, J. ed. 1865 – 1899; Podlaha, A. – Borový, C. eds. 1875 – 1927; Tomek 1873).

V případě dalších fází historické výstavby na tomto místě se nám nedostává žádných přímých důkazů. Pouze podle dávné legendy můžeme tuto

lokalitu spojit s působením mnicha Vintíře, který k nám přišel z Bavorska a na vrcholu Líšné měl mít vystavěnou poustku (Fröhlich 2001, 124 – 144; Pokorný 1997, 3-4; Pokorný 2006a, 27 – 32; Zettl 1984, 51 - 55). Odtud byl vyhnán místními obyvateli. Jedním z důvodů jejich negativního chování mohla být i jazyková bariéra, jelikož světec Vintíř mluvil jen německy, zatímco Rabí bylo české. O tom se můžeme dočíst v místní kronice (Pokorný 2000; Kronika města Rabí 1922, 1 - 25). Vintířovy další kroky vedly směrem k Sušici (Pokorný 2000) a poté dále k Březníku u Hartmanic (Fröhlich 2001, 124 – 124; Kronika města Rabí, 1 - 25; Royt 2006,15-21).

Jedním z nepřímých důkazů, že zde mohl pobývat, je skutečnost, že pravděpodobně stál u zakládání újezdního kláštera v Nezamyslicích, který leží nedaleko (Pokorný 1997, 3-4). Klášter byl zbudován břevnovskými mnichy na počátku 11. století v důsledku kolonizování této části Pootaví (Pokorný 1997, 3-4). Nezamyslice jsou však v písemných pramenech poprvé zmiňovány roku 1045, což je až rok po Vintířově smrti. Kromě místních názvů, např. pojmenování Vintířovy studánky a legend o něm, neexistují žádné přímé důkazy, že zde skutečně byl. V každém případě měl mnich zkušenosti s kolonizací na bavorském území, kde stál u založení kláštera v Rinchnachu. I proto jej mohl Břevnovský klášter povolát, neboť sv. Vintíř byl benediktinem (Pokorný 1997, 3-4; Royt 2006,15-21). V Rinchnachu údajně vymýtil část lesa, aby tak připravil území pro výstavbu objektu kláštera (Royt 1995, 17).

Ve prospěch tvrzení, že mnich v Nezamyslicích působil, svědčí také to, že byl spřízněn s rodem Přemyslovců (Pokorný 1997, 3-4). Byl kmotrem knížete Břetislava a také příbuzným jeho manželky Jitky (Pokorný 2000). Pro Přemyslovce, jakožto představitele tehdejší moci, hrál Břevnovský klášter důležitou roli (Pokorný 1997, 3-4). Nicméně pověst o Vintířově poustce na Líšné vychází zřejmě z díla Alberta Chanovského, které bylo sepsáno až roku 1659 *Vestigium Bohemiae piae*. Podle tohoto jezuita měl osel, na kterém mnich cestoval, zanechat otisky kopyt ve skále (Fröhlich 2001,125).

Při mém terénním ohledání okolí kostelíka jsem zde objevila útvar, který by mohl vzdáleně připomínat jeden z popisovaných otisků. Není však jisté, zda tento otvor byl uměle vytvořen člověkem, či zde vznikl působením klimatických povětrnostních podmínek. Nachází se cca 2 m za severní stěnou kostela nedaleko vstupu.

Rekatolizace v období baroka se týká v konečném důsledku i krajiny, do níž jsou umísťovány kaple, boží muka, ale i kostely zasvěcené nejrůznějším světcům. Tyto tendence by se kostela Všem svatých týkat nemohly, jelikož zde stál již na samotném počátku 17. století a pravděpodobně i dříve. Nicméně už kolem roku 1600, a mnohdy i před tímto datem, začínají vznikat grafické cykly s poustevnickými náměty. V ikonografii jsou v období baroka u nás poměrně často zachyceni sv. Prokop a sv. Ivan, méně často pak sv. Vintíř. V každém případě se však jedná o typicky oblíbeného světce v období baroka. Zasvěcení kostelů Všem svatým nebylo v tomto období také žádnou výjimkou (Royt 1995, 24-25). Pokud by kostel Všem svatých byl jakýmsi průkopníkem a jedním z prvních kostelů vystavěným na místě údajných zázraků, spojený s poustevníkem Vintířem a zasvěcený Všem svatým, mohlo by to vysvětlovat jeho nezvyklou polohu. Pokud však tato role byla kostelu přidělena až jezuitou Albertem Chanovským v roce 1659, původní případné zasvěcení či význam objektu by zůstaly stále neobjasněny (Fröhlich 2001, 125).

V rámci mého zkoumání a vyhledávání objektu v písemných pramenech jsem zjistila, že se výstavba kostela musí pohybovat v časovém rozpětí od roku 1439 do roku 1602, to znamená v 15. nebo převážně v 16. století. V roce 1602 je totiž kostelík vyobrazen na vedutě Jana Wilenberga (Obr. 9), zatímco v konfirmačních a erekčních knihách, jakož i registru papežských desátků, o něm, ani jiném rábském kostelu, nenalezneme jedinou zmínku (Elmer, J. ed. 1865 – 1899; Podlaha, A. – Borový, C. eds. 1875 – 1927; Tomek 1873).

2.1 *Obrazová část historie*

V ikonografických pramenech se objekt kostela objevuje hned několikrát. Kromě veduty Jana Willenberga (Obr. 9) z roku 1602 se o 233 let později vyskytuje kostelík na vedutě Josefa Wetterla (Obr. 8), (Fröhlich 1998, 19; Wetterl 1835). Opět, jako v předchozím případě, se jedná o pohled na hrad Rabí ze severovýchodní strany, který skýtá možnost zobrazení horizontu Líšné s kostelem Všech svatých. Vzhledem k tomu, že se vrchol kopce začal zalesňovat až v roce 1896 v rámci snahy městečka podnikat v lesním průmyslu, je kostel na holém kopci zřetelně vidět, a to v případě obou vedut (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Na vedutě Jana Willenberga jsou proporce kostela poměrně naddimenzované, avšak v porovnání s dnešním stavem torza budovy se skutečně jedná o obdélnou loď zaklenutou trojbokým závěrem. Podle veduty z roku 1835 by se mělo jednat o objekt čtvercového či obdélníkového půdorysu, se vstupem z rovnoběžné strany s hradem Rabí (Obr. 9; Obr. 8).

Skutečnost takovému popisu však rozhodně neodpovídá. V současnosti jsou vstupy prolomeny ve zdivu na jižní a severní straně, zatímco na východní straně (směrem k hradu) jsou dnes patrná pouze 3 okna zasazená do stěn polygonálního presbytáře (Obr. 40). Veduta Josefa Wetterla z roku 1835 tedy v tomto případě není směrodatná a vypovídá pouze o existenci kostela. Autor se pravděpodobně soustředil především na vyobrazení hradu a kostelíku věnoval jen nepatrnou pozornost. Je možné, že v této době byl objekt již poměrně zchátralý a kreslíř si jeho podobu, včetně střechy, domyslel. Proti tomuto tvrzení však svědčí fakt, že se i na této kresebné podobě kostela nachází sanktusová věžička, která by zde nestála, pokud by kostel byl již z části pobořený. A i kdyby autor znal jednotlivé stavební prvky kostela jen přibližně a domyslel si je, pravděpodobně by se nedopustil chybného zobrazení vstupu namísto zaklenutí lodi s okny. Teorie, že by kostelík mohl být v tomto období již částečně přestavěn, což jedině by vysvětlovalo zobrazení vstupu ve východní

stěně, je v podstatě vyloučená, jelikož ani ve zdivu ani v reliéfu okolí či interiéru kostela nejsou patrné takto rozsáhlé úpravy. Proto se přikláním spíše k prvotnímu tvrzení, že se Josef Weterl nezabýval přesným zobrazením kostelíku na linii horizontu, i když zde objekt pravděpodobně ještě stál ve své původní neporušené podobě (Obr. 8).

V případě veduty z roku 1602 lze rovněž polemizovat nad existencí vstupu ze severní strany. Toto dílo má však nesporně výrazně závažnější informační hodnotu o podobě kostela. Na kresbě je patrné trojboké zakončení presbytáře, ačkoliv provedení perokresby nám dává třetí okno pouze odtušit. Z tohoto pohledu se jedná o nejvzdálenější okno, které je umístěno do nejjižněji posazeného boku presbytáře. Tento úhel zobrazení, jenž je v kresbě zachycen, nedává možnost jeho zaznačení. Již zmíněný vstup v severní straně objektu se v malbě nevyskytuje. Domnívám se, že ačkoliv zde existují nejasnosti ohledně severního vstupu, je toto dílo nejvíce podobné současnému stavu kostela, čili má významnější vypovídací hodnotu v rámci srovnání obou vedut. Obdobně, jako předchozí dílo, zobrazuje Willenbergova veduta sanktusovou věžičku (Obr. 9), (Fröhlich 1998, 19; Weterl 1835).

O původní podobě kostela informuje rovněž mapa Žichovického panství z roku 1755 (Obr. 3), která vyplňuje časovou pauzu mezi vznikem první a druhé veduty. Navíc zachycuje i místní komunikaci, která ke kostelu tehdy vedla. Při porovnání dnešního stavu a historické mapy je nesporné, že lze ztotožnit obě cesty pouze v jejich spodní části pod kopcem. Dnes tato cesta vede až na samotný vrchol Líšné. Kostel je však umístěn na nižším pahorku. Autor mapy se tedy pravděpodobně domníval, že objekt je umístěný jinde, než je tomu ve skutečnosti. To by znamenalo, že tvůrce plánu na místě nebyl a proto nemohl správně zaznamenat skutečnou podobu kostela. Ten je na mapě sice správně orientován, avšak zakončení lodi realitě neodpovídá. Místo polygonálního presbytáře je závěr zakončen půlkruhovou apsidou s jedním oknem. Je pravděpodobné, že autor vycházel z nějaké neznámé předlohy. Tou mohla být

například veduta Jana Willenberga, která může při neznalosti skutečného stavu vyvolat mylnou interpretaci o podobě kostela. Rozdíl mezi vyobrazením v letech 1755 a 1602 je patrný v oblasti severní zdi (Obr. 3, Obr. 9). Na mapě má kostel portál umístěný v severní stěně, na který navazuje již zmíněná cesta. Objevuje se zde nápis psaný ve švabachu, který přisuzuje kostel i kopec Všem svatým. Důležité je označení objektu jako kostela, protože to popírá mnohé domněnky, často se objevující v literatuře, kde autoři mluví o stavbě pouze jako o kapli (Fröhlich 1998, 19; Wetterl 1835; Mapa panství Žichovice 1755). Dále je objekt zachycen v rámci vojenského mapování I. – III. (Obr. 4 - 6) na povinném císařském otisku a na k němu náležejících indikačních skicách (Obr. 1, Obr. 2). Tyto mapy však poskytují informace pouze o půdorysném tvaru kostela a v různých kvalitách. Velice dobře je kostel zmapován na indikační skice a následném otisku. Naopak je tomu v případě prvního, druhého i třetího vojenského mapování, kde je stavba zachycena pouze informativně, tedy nenabízí možnosti identifikace objektu jakožto jednodílného kostela s polygonálním presbytářem (Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně 2014).

2.2 Vintíř a poustevnictví

Poustevnictví je všeobecně vzato celosvětovým jevem, který se vyskytuje u většiny kultur a náboženství od nepaměti. Je v podstatě popsáno už ve Starém zákoně, kdy mají proroci Elizeus a Eliáš žít na hoře Karmel životem, který jim ukládá odloučení a izolaci od zbytku světa (Royt 2005, 13 - 33). Zakladatelem křesťanského poustevnictví je sv. Jan Křtitel. Obliba tohoto světce, jakožto jakéhosi vzoru poustevníků, je zřejmá, a proniká do mnoha legend. Velice často se setkáváme s benediktinskými kostely, které mu byly, či stále jsou, zasvěceny. Příklady takovýchto staveb jsou známé z Ostrova u Davle, bavorského Rinchnachu, za zmínku stojí i památný sv. Jan pod Skalou (Royt 2005, 13 - 33).

Nejstarší poustevníky známe právě z legend. Nalezli bychom je v Sýrii, Egyptě, Palestině atd. Zřejmě nejstarším poustevníkem byl sv. Pavel Thébský, který měl strávit 90 let v egyptské poušti. Mezi poustevníky však nepatří jen muži, ale nalezneme mezi nimi i ženy. Jednou z nejznámějších je sv. Marie Egyptská. Během 4. a 5. století se poustevnictví rozšiřuje i na západ. Mnoho z poustevníků, přicházejících do nových končin, vstupovalo do benediktinského řádu a následně osídlovalo pohanská území a snažilo se šířit křesťanství (Royt 2005, 13 - 33).

V 11. a 12. století se v Evropě objevují poustevnické kongregace a řády. Mezi nejvýznamnější patří například augustiniáni či pavláni. (Royt 2005, 13 - 33).

Právě v Čechách působili jako první poustevníci benediktýni, kteří osídlovali poustky na území obydleném pohany (Royt 2005, 13 - 33). Nejstarší poustevníci na našem území působili právě v jižních Čechách, především na Šumavě a v jejím okolí (Fröhlich 2001, 124; Rožmberský – Krčmář 2014, 1 - 157). Heslem těchto poustevníků bylo v překladu: „Modli se a pracuj.“ Později se k benediktýnům přidali i cisterciáci. Smyslem poustevnictví tedy nebylo jen se modlit a přinášet s sebou křesťanskou víru na místa, kde stále přetrvávalo pohanství, ale i kolonizovat, zúrodnovat či jinak civilizovat nová území (Royt 2005, 13 - 33). Prvním šumavským poustevníkem byl Vintíř neboli Gunther (Fröhlich 2001, 124 - 144). Sv. Vintíř (955 - 1044/5) pocházel původně ze šlechtického rodu Käfenburg (Fröhlich 2001, 124 - 144). Do Hersfeldského kláštera vstoupil roku 1005 a v následujícím roce 1006 se vydal na cestu do Říma. Ještě téhož roku vstoupil do benediktinského kláštera v Niederaltichu. V období mezi vstupem do kláštera a jeho putováním do Rinchnachu, kde roku 1010 stál u zrodu kláštera, se ještě v roce 1008 usadil na Razingerbergu u Lallingu (Royt 2005, 13 - 33). Kromě českých zemí a Bavorska působil také v Maďarsku a Polsku (Pokorný 2000). Poustevna na Líšné má být prvním místem jeho pobytu u nás. Místní obyvatelé jej však donutili odejít (Pokorný 2000). Teprve až roku 1040 je zmiňován jeho pobyt v Dobré Vodě u Hartmanic. Nedaleko odsud nechal vystavět na místě původního pohanského Moranina háje

kostel sv. Mořice (Mauritzi), (Pokorný 2000). Mezi lety 1040 - 41 zřejmě dohodl mír mezi Jindřichem III. a Břetislavem (Royt 1995, 17). Po zbytek svého života sídlil na kopci Březníku nedaleko Hartmanic (Kronika města Rabí 1922, 1 - 25). Zde se má nacházet i místo původní poustevny. Jedná se o skálu na vrcholu kopce Březník, jejíž výška se pohybuje kolem 10 m, ze které byl velmi dobrý výhled na okolí. Tato skála byla později po světcí pojmenována. Jedná se však pouze o jednu z možných verzí. Jiná připomíná místo, jemuž se místním názvem říká „Pustina“ a leží pod Březníkem (Fröhlich 2001, 24). Pokud by místo jeho pobytu bylo skutečně umístěno na skalnatém vrcholu, nápadně by připomínalo vrchol kopce Líšná. Po smrti byl světec pohřben v Břevnovském klášteře (Royt 1995, 17). V ikonografii bývá sv. Vintíř zobrazován s motykou v ruce, jakožto symbolem obdělávání půdy (Pokorný 2000).

3 Funkce objektu

Funkce kostelíka Všech svatých je velmi nejasná, neboť v městečku Rabí leží další dva kostely. Konkrétně se jedná o kostel Nejsvětější Trojice, původně z roku 1300, přestavený v 16. století, který zároveň sloužil jako hradní kaple. Dalším církevním objektem je kostel sv. Jana Nepomuckého, jenž se nachází ve směru na Horažďovice a sloužil jakožto hřbitovní (Poche 1980, 193 - 198). Nelze tedy s jistotou a určitostí vysvětlit funkci kostela Všech svatých.

Poloha objektu by napovídala tomu, že se jednalo o poutní kapli, které byly velmi oblíbené v období baroka (Koutek 2011, 61-62). Nicméně již zmíněná veduta z roku 1602 dokazuje, že zde kostelík stál už dříve (Fröhlich 1998, 18-19).

Z místních vyprávění se můžeme dozvědět, že kaple měla být vystavěna na původním místě starého stromu, konkrétně hrušně, ze které má pocházet tříška, díky níž měl Žižka přijít o oko (Flégl 1965, 5 – 36; Řandová, Fibich 2009, 13-14). Že se kostel nacházel na strategickém místě, není pochyb (Koutek 2011, 61-62). Z jiného zdroje se lze dočíst o lidovém zvyku, který popisuje úpatí kopce

jako místo, kde se sázely od nepaměti hrušně, a to především z toho důvodu, že se poblíž mělo nacházet místo známého incidentu (Koutek 2011, 61-62). Osudnou ránu měl vystřelit z kuše rytíř Přibík Kocovský z věže nad bránou. Podle názoru pana doktora Hložka by s největší pravděpodobností střela z lehké kuše vzdálenost zhruba 730 m, což je vzdušná vzdálenost mezi hradním objektem a kostelem, urazit nemohla. I kdyby byla střela vystřelena z těžké hradní kuše, tuto vzdálenost by nepřekonala. V úvahu by pak připadalo maximálně úpatí kopce, případně pole nacházející se pod Líšnou (Sedláček 1926, 48 – 53; ústní sdělení, PhDr. J. Hložek, 12. 11. 13).

Každoročně na den sv. Vojtěcha probíhaly poutě ke studánce sv. Vintíře, protože voda z ní má údajně léčit právě zrak. Až do roku 1894 se k prameni chodili léčit slabozrací či slepí lidé (Obr. 11), (Řandová - Fibich 2009, 13-14).

Funkce kostela by mohla být přímo spojená se zmínkou z rábské kroniky, podle které se třikrát do roka měl udržovat starý zvyk konání velkých bohoslužeb, a to na dny sv. Jana Nepomuckého, sv. Trojice a Všech svatých. Zřejmě tedy není náhodou, že všechny tři kostely v městečku jsou stejnojmenně zasvěceny. Bohužel, není zde uvedeno datum ani přibližné časové určení, od kdy tak bylo činěno. Jediný přesnější údaj spojený s tímto zvykem pochází až z roku 1840, kdy mělo být konání těchto bohoslužeb zastaveno a znovu obnoveno až o 4 roky později na žádost místních obyvatel vznesenou k tehdejšímu faráři Skalovi (Kronika města Rabí, 27). Vzhledem k této informaci se nabízí otázka, jestli se mše na den Všech svatých neodehrávala právě zde. I tato hypotéza však nevysvětluje zvláštní polohu kostela. Tu by mohly objasnit teorie, zmiňující se o objektu jako o hlásce hradu (Koutek 2011, 61-62).

V období kolem roku 1505 mohlo dojít k úpravě a přestavbě hradu Rabí architektem Benediktem Rejtem. Tato informace však není ověřitelná v písemných pramenech. Odborníci, kteří se přiklánějí k této teorii, vycházejí z předpokladu, že Benedikt Rejt obdobným způsobem přestavěl hrad Švihov, který patřil stejnému šlechtickému rodu, jako hrad Rabí (Menclová – Knoflíček

1971). Tento bezesporu jeden z nejvýznamnějších architektů u nás je známý tím, že často umisťoval bašty a opevnění, popřípadě jiné obranné objekty, především na strategická místa v blízkosti hradů, která již v minulosti byla zneužita nepřátelskými vojsky nebo která v budoucnu tak využita mohla být (Kalina 2009; ústní sdělení, doktor Hložek, 12. 11. 13). Umístění kostela by se k výstavbě takového objektu jevilo jako příhodné (Obr. 33).

Nejpravděpodobnější se však zdá být varianta, která časově souvisí s výstavbou kostela Sv. Jana Nepomuckého vysvěceného roku 1785 a s listinou Vladislava Jagellonského pocházející z roku 1499 (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Samotná výstavba kostela musela dle zjištěných poznatků probíhat v průběhu 15. či 16. století. Tedy rok 1499, kdy se ze vsi Rabí stává oficiálně městečko, spadá do časového horizontu výstavby kostela. Kostel Všech svatých byl odsvěcen v 80. letech 18. století a vznikl zcela nový kostel Sv. Jana Nepomuckého vysvěcený roku 1785, tedy bezprostředně po duchovním zániku kostela Všech svatých (Čechura 2012, 230; Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56;). Vzhledem k tomu, že vesnice Rabí ve skutečnosti neměla jediný kostel, neboť kostel Nejsvětější Trojice sloužil jako hradní kaple, byli poddaní závislí na faře v Buděticích (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62; Poche 1980, 193 - 198). Jako vsi a jejím nárokům to jistě tolik nevadilo, zatímco nově akceptovanému městečku bezpochyby ano. Vzhledem k tomu, že si rábštití měšťané byli dobře vědomi svých práv a snažili se o co největší nezávislost, pravděpodobně u nich vznikla naléhavá potřeba výstavby vlastního kostela, který by sloužil poddaným, přestože by nebyl farní (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Svědčí o tom i jejich snaha o výstavbu nového kostela Sv. Jana Nepomuckého těsně po odsvěcení kostela Všech svatých. Nový objekt je výrazně větší a nachází se v bezprostřední blízkosti městečka. Právě v něm měli rábštití ambice zřídit faru a oprostít se tak ze závislosti na faře v Buděticích (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). O to nepochopitelnější by byla situace, kdyby v rámci svých nově nabytých práv v roce 1499 neměli poddaní svůj vlastní kostel (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Proto se domnívám, že kostel

Všech svatých plnil svou funkci právě pro ně, a že byl tedy evidentně menším předchůdcem kostela Sv. Jana Nepomuckého. K objektu se váže hned několik pověstí, jejichž vyprávěcí hodnota je minimální, avšak byly sepsány Albertem Chanovským roku 1659, tedy v období, kdy podle stávajících informací měl být kostel poddanými často využíván (Fröhlich 2001, 125). V rámci těchto pověstí je popsán příběh černé svatby, kdy oddávajícím měl být údajně čert, který z obřadu odehnal původně ke svatbě přizvaného budětického faráře (Pokorný b 2006, 3-91). A. Chanovský tedy předpokládal, že právě v tomto kostele probíhala zmiňovaná svatba. Mohl tak usuzovat na základě zvyklosti, která poukazuje na fakt, že kostel mohl být k podobným příležitostem a jiným významným událostem využíván za přítomnosti faráře z Budětic. Datace toho díla spadá do funkčního období kostela.

4 Situace v kraji

V nejstarším období (r. 1045) celé okolí obce Rabí, včetně ní, spadalo pod správu Břevnovského kláštera. Jednalo se především o vesnice Rabí, Nezamyslický Újezd, Žichovice a mnoho dalších (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62; Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56).

Nejstarší doklady o rozšíření křesťanství u nás již v 11. století známe z budětické pověsti. Ta se zmiňuje o kostelu sv. Klimenta, který má být historicky nejstarší, dále o poměrně menším kostelíku v Hejné a benediktinském újezdním klášteře v Nezamyslicích. Na místě kostela Všech svatých měla stát poustevna (Kronika města Rabí 1922, 1 - 14).

Rabská šlechta byla téměř vždy přísně katolická, tudíž i kostel v Buděticích byl katolický a poddaní vyznávali tutéž víru. Páni si však vzhledem k nevojníkům počínali dle kroniky velmi krutě, a proto mezi nimi a šlechtou panovala citelná nenávisť. 14. století bylo pro zdejší církev více než příznivé, páni ji hojně podporovali, a proto značně vzkvétala. Po upálení mistra Jana Husa v Kostnici

poddaní často z vesnic utíkali a přidávali se k vojskům Jana Žižky. Husitské války, a to nejen ony, se místní populace velice dotkly. V letech 1420 - 1422 se v okolí Rabí často bojovalo (Kronika města Rabí 1922, 1 - 25). Na základě velkého úbytku katolických poddaných a významném nárůstu počtu věřících v řadách husitů, se i katoličtí kněží museli přizpůsobit většině či odejít. Ti, kteří tak neučinili, na to posléze doplatili životem (Kronika města Rabí, 1 - 25). Existují dvě odlišné teorie rekonstrukcí Žižkových válečných přesunů a výbojů. Podle knihy Václava Vladivoje Tomka (Tomek 1879, 36) táhl Žižka v dubnu roku 1420 k městu Písku, předtím však ještě stihl vypálit klášter v Milevsku. Poté, co se město Písek husitům vzdalo bez většího odporu, vydal se Žižka k Prachaticím, které také 25. dubna téhož roku jeho vojskům podlehly. Dále pokračoval ve svém tažení směrem k městu Nepomuku. Po vypálení Nepomuckého kláštera se se svým vojskem vydal k hradu Rabí. Tato varianta výkladu je zřejmě přejatá od Františka Palackého a v literatuře vícekrát opakována, později doplněna a rozšířena o informace týkajících se pokusů o dobytí Strakonice.

Nicméně druhá varianta Josefa Macka (Macek – Graus 1955, 142) není zcela odlišná, ale vysvětluje situaci evidentně lépe. Předpokládá totiž, že oddílů husitských vojsk bylo více. Jednomu skutečně velel Jan Žižka, ale zbylé tři jednotky postupovaly dále pod jinými veliteli. J. Macek tvrdí, že husité společnými silami dobyli Písek, ale v následném postupu se již rozdělili. Vojsko, které vedl Mikuláš z Husi, vypálilo Milevský klášter a poté odtáhlo k Nepomuku (Flégl 1970, 289-298), zatímco vojenská jednotka pod vedením samotného Žižky se vydala dobýt Strakonice. Avšak neuspěla. Pokračovala pak dále na hrad Rabí, kterého se zmocnila, avšak po aktu vzdání se hradní posádky se vrátila zpět ke Strakonícím. Během těchto operací se podařilo jiné, výrazně menší jednotce, dobýt Prachatice. Strakonice se Žižkovi nepodařilo získat. Přes Tábor tedy odtáhl na Prahu. O tom, jak samotné Rabí bylo dobyté, vedou odborníci spory. Jisté je však to, že dobyté skutečně bylo a na rozdíl od původních tvrzení zřejmě menším vojskem, než bylo prvotně předpokládáno. Zarážející se však zdá rychlost

zmocnění se hradu husity. Ač hrad v té době nebyl tak mohutnou stavbou jako je tomu dnes, byl velmi dobře opevněn. Ti, kteří se na tuto skutečnost snaží nalézt odpověď (Sedláček 1997, 81 – 96; Durdík 2005; Menclová – Knoflíček 1971, 3 – 31), se přiklánějí k teoriím, že byl hrad dobyt buď v rámci momentu překvapení, nebo jeho obránců bylo poskrovnu, nebo dokonce zradou. Celkově však husité čtyřikrát vypálili statky pánům z Rabí. To vedlo nejen k drancování světských statků, ale i katolických osad (Kronika města Rabí 1922, 1 - 25). Samotný hrad Rabí byl však dobyt dvakrát (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62; Durdík – Sušický 2005, 172-177; Durdík 2005; Sedláček 1997, 81 – 96; Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Ač se husité velmi snažili poškodit hrad a jeho majitele, majetek rodu Švihovských, kteří v této době hrad spravovali, přesto značně rostl (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62). Poslední velkou ranou pro katolíky byl dar císaře Zikmunda, který poskytl rabskému pánovi klášterní statky soběkurské, nezamyslické a přeštické (Menclová - Knoflíček 1971, 3-31; Flégl 1970, 289-298).

4.1 Majetkové uspořádání

Vrátíme se v čase do 12. století z důvodu lepšího přehledu majetkového uspořádání v kraji. Jména si rozdělily dva šlechtické rody. Prvním z nich byl šlechtický rod Bogenů a druhým rod Bavorů (Durdík 1999, 464 - 465; Durdík 2005; Menclová – Knoflíček 1971, 3 - 31). Obě tyto šlechtické větve byly na našem území cizí. Pocházely z Bavorska. Právě z tohoto druhého rodu vychází i větve pánů z Velhartic. Později zasáhl do majetkového rozdělení kraje i rod Drslaviců, kteří sídlili na hradě Risenberku. Bavorové spravovali strakonické okolí a Bogenové Sušicko. Bogenům se mimo jiné připisuje i založení nedalekých Horažďovic (Menclová - Knoflíček 1971, 3-31). Sušicko však od roku 1124 nepatřilo k českým zemím, neboť bylo věnem Svatavy (rod Přemyslovců) a zpět k našemu území se připojilo až ve 13. století (Durdík 2005). Drslavici získali

majetky až v roce 1304, kdy jim král Václav II. za půlku Litic poskytl Velký Bor, který je vzdálen zhruba 5 km od Horažďovic (Menclová - Knoflíček 1971, 3-31).

Podle drslavické genealogie byl zakladatelem Rabí Půta z Litic a hrad nazval Juvenus Pottenstein, podle jeho původního sídla Potštejna. Podle Augusta Sedláčka je toto tvrzení nepravděpodobné, jelikož okolí Rabí patřilo bavorské větvi pánů z Velhartic. Tuto domněnku dokazuje i fakt, že jádro hradu pochází z období kolem počátku 14. století. Zakladateli hradu byli tedy zřejmě páni z Velhartic (Durdík 2005; Drncová 1989, 3 – 16; Sedláček 1997, 81 – 96). Až v polovině 14. století kupuje Rabí rod Švihovských, kteří jsou větví šlechtického rodu pánů z Risenberka neboli rodu Drslaviců a tedy příbuzní Půty z Litic (Menclová - Knoflíček 1971, 4; Durdík 2005; Durdík – Sušický 2005, 172-177; Sedláček 1997, 81-96). V roce 1380 je Půta Švihovský zmiňován jako majitel hradu (Menclová 1972,4; Durdík 2005; Sedláček 1997, 81-96; Tříška 1986, 160 - 162). Po smrti Půty hrad zdědil jeho bratr Břeněk, který sídlil na Švihově. V této době bylo Rabí stavebně upraveno, a to zřejmě i proto, že jeho majitel Břeněk se účastnil prvního Václavova zajetí a v roce 1396 se stal dvorským sudím. Nicméně královské vojsko napadlo Sušici a Horažďovice a hrad Skála u Přeštic, který také Břeněk spravoval. Hrad podlehl zkáze při druhém obléhání. Nové předhradí hradu Rabí však bylo později rozebráno a přestavěno (Menclová 1972, 4; Drncová 1989, 3 – 6; Durdík – Sušický 2005, 172-177; Sedláček 1997, 81-96).

Již zmíněného roku 1420 sem přitáhl Žižka se svým vojskem, jelikož Jan Švihovský (syn Břeňka) byl odpůrcem husitství a přísným katolíkem. V hradě se ukryvalo mnoho mnichů, kněží a okolní šlechty. Jak již bylo řečeno, hrad byl po velmi krátké době dobyt (Sedláček 1997, 81-96). Veškeré cennosti z hradu byly na nádvoří spáleny a mniši upáleni (Durdík - Sušický 2005, 172-177; Sedláček 1997, 81-96). Žižkovi vojáci se zmocnili hotovosti, koní a zbroje, ostatní ponechali hradu. Kromě toho si Žižka vzal do zajetí dva Janovy syny, kterým však neublížil, neboť osobně znal Břeňka Švihovského, který byl jejich příbuzný (Menclová - Knoflíček 1971, 9; Flégl 1965, 84- 90). Následně císař Zikmund věnoval statky

místních vypleněných klášterů Janovi. Rabí se tedy i díky tomuto daru velmi brzy zotavilo. Žižkův záměr oslabit tuto pevnost tedy nevyšel, proto už v roce 1421, tedy o rok později, znovu obléhal Rabí (Durdík 2005). Při tomto tažení zřejmě přišel i o druhé oko (Menclová - Knoflíček 1971, 9; Durdík - Sušický 2005, 172-177; Sedláček 1997, 81-96). Musíme však vzít v úvahu, že tento všeobecně uznávaný fakt zřejmě nelze evidentně spolehlivě dokázat (Flégl 1970, 289-298). Podle výsledků zkoumání pozdějšího nápisu a výjevu na bráně označované jako Žižkova brána lze předpokládat, že se právě zde nacházelo místo incidentu (Durdík – Sušický 2005, 172-177; Sedláček 1997, 81-96). Tato brána však byla zhotovena o hodně později, a to v 16. - 17. století v rámci přestavby Rabí (Menclová – Knoflíček 1971, 3-31). Po smrti Jana zdědil Rabí jeho syn, který na rozdíl od otce sympatizoval s husity a odpřisáhl věrnost Jiřímu z Poděbrad. Vedl dlouholeté a táhlé spory se svým sousedem Janem z Rožmberka, což městečku Rabí a jeho okolí opět přinášelo jen napjatou situaci, časté plenění a rabování. Po smrti Jiřího z Poděbrad zprostředkoval mír mezi novým králem Vladislavem a právě Janem z Rožmberka. Na dvoře mu pak za jeho zásluhy byl připsán post nejvyššího komořího a roku 1473 následovalo zvolení za jednoho ze čtyř zemských správců, kteří se měli starat o Země Koruny české za královy nepřítomnosti. Jan zemřel bez dědiců a tak Rabí s dalším majetkem připadlo dle jeho poslední vůle tehdy pouze dvacetiletému bratranci Půtovi Švihovskému (Durdík 2005; Menclová – Knoflíček 1971, 3-31; Šmahel 2001, 104 - 105). Rabí však svého vrcholného bohatství a rozmachu dosáhlo právě za Půty, který ke svému již značně velkému majetku připojil další vesnice, konkrétně Želenov (neboli později Frymburk) a Žihobce. Podhradí bylo roku 1499 povýšeno na městečko, čímž získalo i nová práva (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62). Půta byl velice úspěšný. Patnáct let byl členem komorního soudu a následně se stal zemským sudím. Mezi poddanými se však netěšil dobré pověsti ani oblibě, neboť roku 1484 přispěl k uzákonění jejich úplného znevolnění (Menclová – Knoflíček 1971, 3 – 31). Po jeho smrti se však ohromný majetek Švihovských začal značně

rozpadat. Příčinou bylo zřejmě chybné politické počínání jeho dvou synů a následně i nerozvážené jednání hospodářské a finanční (Kolář 1892, 34; Menclová – Knoflíček 1971, 3 – 31; Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56).

To vedlo nejdříve k prodeji vesnic Žihobcí a Dražovic Janu Šťastnému z Říčan. Prodej byl uskutečněn roku 1548, avšak již o rok později byli Švihovští nuceni prodat i značnou část majetku (Durdík 2005). Jednalo se o samotný hrad, pět dvorů, městečko Rabí, vesnice Bojanovice, Vlkonice, Miřenice, Otěšín, Černice, Čimice, Domoraz, Želenov, Kejnice, Hradešice, Čepice, Žichovice, Nezamyslice a Budětice. Délka tohoto výčtu svědčí o bohatství, které Půta za svého života dokázal nejen získat, ale také si jej udržet. Novým majitelem se stal Jindřich Krucpach z Trachenberka a z Miliče (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62; Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Od této doby se na panství často střídali majitelé. Posledních stavebních úprav se hrad dočkal za dvou synů Půty. Přestavba se dotkla všech částí hradu (Durdík 2005; Kuča 2009, 279 – 282; Dvořáček 2007, 184 – 194; Sedláček 1997, 81-96). Půta měl syny celkem čtyři (Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Dva další zdělili hrad Švihov (Kuča 2009, 317 – 321; Kubů – Durdík 2006). Na stavebních prvcích přestaveb obou hradů jsou patrné shodné prvky. Podle zpráv z roku 1505 se měl rekonstrukce ujmout královský architekt Benedikt Reit (Durdík 2005; Kuča 2009, 279 – 282; Kalina 2009, 143 - 151). Sporná je však jeho účast na přebudování hradu Švihova, natož pak na přestavbě hradu Rabí, o které neexistují žádné písemné důkazy, jakož i o jeho zdejším působení (Menclová – Knoflíček 1971, 3-31; Varhaník 2005, 5-36). Shodné stavební prvky mohou být jen nepřímým důkazem, avšak otázkou zůstává, zda nebyly pouze zkopírovány z úprav hradu Švihova a následně realizovány zde (Varhaník 2005, 5-36).

V roce 1565 je k hradu připomínán Vilém z Rožmberka, a to v souvislosti s prodejem vesnic Nezamyslice, Čimice, Čepice, Domoraz a Žichovice Janu Kavkovi z Říčan. Rabí, Budětice a Bojanovice odprodal až roku 1570 Adamovi Chanovskému z Dlouhé Vsi na Chanovicích (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62; Durdík 2005; Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Adam Chanovský sice hrad obýval

osobně, nicméně se nijak nepodílel na jeho rozšíření a rozkvětu (Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Poslední část svého majetku prodal Vilém roku 1574 Janu Vojslavovi z Branišova (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62).

Rabí zůstává v rukou Chanovských poměrně dlouho, a to až do počátku 18. Století (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62). Po smrti Adama Chanovského se měl o Rabí starat jeho syn Jan Vilém, nicméně za jeho působení Rabí velice zpustlo a zchátralo. Jan Vilém zanedlouho zemřel a Rabí si měli rozdělit jeho syn Adam Přibík a dcera Marie Markéta. Ale ani jedno z jeho dětí však zatím nedosáhlo plnoletosti, a tak hrad spravovali dva bratři Jana Viléma jakožto poručníci. To však vedlo ke sporům mezi oběma bratry a vdovou Johankou z Bukovan. Vdova si písemně stěžovala u císaře, že za poručnictví Krištofa Chanovského (jednoho ze dvou bratrů) hrad pustne a stává se neobyvatelným. V roce 1617 dospěla Marie Markéta a převzala Rabí do své správy. Hrad zdárně udržovala přes 10 let. Z neznámého důvodu se však v roce 1627 opět stává majitelem Krištof Chanovský. Vyplývá to z listiny, ve které věnuje zchudlému městečku panský dvůr Mýto s jeho pozemky a touto listinou zároveň zajišťuje volný přístup ke zmíněným pozemkům tím, že poddaným připisuje právo volně přecházet řeku, povoluje pořádání trhů a prodej sladu (Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Majetky a jmění v kraji, ve stejném období jako Chanovští, získává rod Kolowratů (např. Žichovice). Další vesnice z původního velkého majetku Švihovských se opět postupně rozprodávají (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62). I samotné Rabí je rozděleno po smrti Krištofa na dvě poloviny. A tak to zůstává až do roku 1678, kdy je Rabí opět spojeno do jednoho celku (Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Z dokumentů, svědčících o nákupech a prodejkách ostatních vesnic, se tak dozvídáme o existenci poplužních dvorů, pivovaru, cihelny, vápenných lomů, vápenic, ovčína a jednoho mlýna v kraji. Mezi významnějšími kupci nalezneme např.: Martina de Hoefa Huerta, plukovníka Mogrella a rodinu Iselinů z Lanau (Bystrický, V. ed. 1964, 1 - 62).

Rozdrobenost a necelistvost statků vede později opět k nutnosti jejich spojování a sjednocování, konkrétně na počátku 18. století, kdy majetky postupně v průběhu tří let skupuje pasovský biskup a kardinál, kníže Jan Filip z Lamberka. Jedná se o léta 1707, 1708 a 1710 (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62; Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Tyto koupě se přímo týkají i Rabí, které se však v této době nachází již ve značně zanedbaném stavu. Jan Filip z Lamberka pocházel z rakouského rodu, který od 14. století sídlil v Kraňsku. Nejdříve působil jako voják v bojích proti Turkům a následně se stal diplomatem. Lamberkové pak vlastnili panství až do roku 1945, nicméně Orteneggská větev, ze které pocházel Jan Filip, vymřela, a veškeré majetky zdědila roku 1797 bavorská linie rodu Lamberků. Naposledy však dědí hrad a zbytek majetku linie Ottenšteinská (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62).

Žichovické panství, do kterého spadalo i Rabí, čítalo v roce 1840 až 2958 ha, což bylo v přepočtu na tehdejší jednotky 12 465 jiter dominikální půdy, 7574 ha (12 465 jiter) rustikální půdy. Dominikální půda byla rozdělena mezi patnáct dvorů a devět ovčínů. Zbylou dominikální půdu tvořily lesy, což činilo zhruba 1185 ha. Nacházelo se zde 45 rybníků, což je poměrně hodně a svědčí to o časté konzumaci ryb. K rybaření byla pravděpodobně využívána i řeka Otava. Dalším z častých objektů, které se v kraji nacházely, se zdají být vápenné lomy, jelikož je celá oblast kolem Rabí z vápencového podloží.

Počet obyvatel s většinou Čechů čítal 8200 poddaných. Rabí bylo v tomto panství jediné městečko z počtu zbylých celých 25 vsí a 4 neúplných.

Farní kostely byly vybudovány tři, konkrétně se jedná o kostel sv. Petra a Pavla v Buděticích, pod nějž spadaly i rábské kostely, dále o kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nezamyslicích a kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Strašíně. Významnou stavbou je kostel Proměnění Kristova v Žihobcích. Dále se podle pramenů mělo v panství nacházet několik kaplí (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62). Zda tento dokument zmínkou o několika kaplích míní i kostelík Všech svatých, je sporné, neboť v tomto období již kostelík nebyl funkční.

Do roku 1821 patřilo panství pod vrchní úřad ve Štýrsku a do roku 1848 jej řídil direktoriální úřad. Jeho místo pak vystřídala v roce 1880 Forst-u. Wirtschafstverwaltung neboli Lesní a hospodářská správa. Stav se výrazně neměnil až do června roku 1945, kdy veškeré vztahy zanikly dekretem o konfiskaci a rozdělení zemědělského majetku (Bystrický, V. ed. 1964, 1 – 62).

4.2 Městečko

Počátky vesnice Rabí spadají do raného středověku. Řeka Otava, na jejímž levém břehu se pozdější městečko rozrůstalo, je zlatonosná. Ačkoliv nemáme z období před rokem 1380 o vsi samotné písemné důkazy, natož o rýžování zlata v okolí Rabí, je výskyt drahého kovu v tomto regionu více než pravděpodobný (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Prvním písemným pramenem, který se o vesnici zmiňuje k roku 1380, je konfirmační kniha (Libri confirmationum IV., str 142). Dne 10. 8. 1499 nechává král Vladislav Jagellonský vystavit pro městečko Rábí privilegium. Jeho nová práva se vztahují na výstavbu hradeb, vaření piva, povolení k usazování řemeslníků a samozřejmě na oprávnění pořádat trhy. Trhy se konaly každou středu a výroční trhy dvakrát do roka, na den sv. Martina a den Nejsvětější Trojice. Tato práva městečka Rabí jsou stvrzena listinou z 26. 8. 1499. Od této chvíle má městečko Rabí legalizována stejná práva jako nedaleké městečko Horažďovice.

Ze září téhož roku (1499) pochází listina sepsaná zakladatelem městečka, již vícekrát zmíněného, Půty Švihovského. O čtrnáct let později udělil král městečku právo pečtit listiny červeným voskem a užívat městský znak. Ve znaku byl zobrazen vlk, který měl na krku zavěšené zelené parohy. Byl vyobrazen nad třemi věžemi s bránou, usazených v modrém štítě. Nad samotným štítem se nacházela útočná helmice. Ještě než král přidělil městu znak, dovolil k lednu roku 1510 Vilémovi z Rýzemberka vybírat mýto a clo, jak na zemních komunikacích, tak na vodě pod hradem Rabí. Díky zvyšujícímu se tlaku

na poddané ze strany šlechty si měšťané nechali potvrdit znovu svá práva u císaře Maxmiliána II. v květnu roku 1570.

Až do poloviny 17. století se v podstatě nedozvídáme jiné zprávy než o prodejích majetků šlechty a pánů, což nám o životě poddaných mnoho neříká. Víme pouze, že slibem poddanství se obyvatelé v Rabí zavazují k placení poplatků z trhů a jarmarků a pravděpodobně i k robotní povinnosti. Jakým způsobem zasáhla a poškodila město třicetiletá válka nelze s přesností říci, protože nemáme žádné důkazy pocházející z 16. století o tom, jak město vypadalo, popřípadě jak se rozrůstalo a měnilo (Tejček, M. 2003, 1 – 56). Pouze kronika města vypráví o rabování vojsky Mansfeldovými a Buquoyovými, z nichž zcela nejhůře si měla počínat samotná uherská jízda. Zmínka je samozřejmě i o vpádu Švédů, nejprve v roce 1641 a následně o čtyři roky později, v roce 1645 (Kronika města Rabí 1922, str. 14; Tejček, M. 2003, 1 – 56).

První reálný a přesný přehled o poměrech v Rabí přináší v druhé čtvrtině 17. století až berní rula (Haas 1954, 768 - 771). Podle ní má v městečku žít 18 osedlých, 8 chalupníků, 13 zahradníků, a zhruba 39 hospodářů. Z osmnácti osedlých sedláků musí polovina z nich kromě zemědělství provozovat živnost, aby se užívala. Z osmi chalupníků mají živnost pouze dva a z třinácti zahradníků jich 9 provozuje živnost. Mezi živnostmi nalezneme řezníky, krejčí, pekaře, kováře, ševce, sládka, koláře, tkalce, koželuhy, bečváře, kramáře a zedníka. V roce 1656 zachvátil městečko velký požár, následkem čehož shořely, kromě některých důležitých listin, které byly uloženy na radnici, veškeré písemné doklady a městské knihy. První dodnes dochovaný zápis pochází až z roku 1667. Vychází z první městské knihy psané po požáru. Ostatně právě zmíněný zápis ze dne 29. 5. nepřímo souvisí s kostelem Všech svatých, neboť se zmiňuje o obnovení konšelského úřadu. Městská rada měla 12 konšelů. Mezi nimi se nejčastěji objevují jména tří rábských kostelníků. V roce 1768 měla rada pouze 8 konšelů. V roce 1685 jsou v jejich řadách zastoupeni pouze dva kostelníci a v roce 1710 zde není zmíněn ani jediný. Jmenovitě jsou uvedeni konšelé Václav

Vlkovský, Bartoloměj Kořený, Václav Kořený a Ondřej Beneš. Vlastní faru zřídilo Rabí až v roce 1870, do té doby spadalo pod Budětický farní kostel (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56).

Rábští vedli časté spory se šlechtou. Několikrát si opětovně nechávali potvrzovat svá práva. Ve většině případů se jednalo o spory týkající se lovu zvěře v rábských lesích. Následně se jednalo například o spor, kdy vrchnost požadovala, aby sůl odebírali poddaní pouze od ní, nikoli z nedaleké Sušice, jak bylo jejich zvykem. Další spory se týkaly robotních povinností.

Od roku 1761 se v písemnostech objevuje označení Rabí jako „šucovního městečka“. V roce 1749 přibyl k původním dvěma výročním trhům třetí trh, a to v den sv. Bartoloměje. Rábští si byli dobře vědomi svých hospodářských práv a domáhali se jich, stejným způsobem se snažili být nezávislí i po duchovní stránce. Vzhledem k tomu, že kostel Nejsvětější Trojice odedávna patřil šlechtě, vznikla tak potřeba kostela nového v bezprostřední blízkosti centra městečka, který by sloužil poddaným a mohl se stát kostelem farním. Tím by zanikla závislost rábských na farním kostele až v Buděticích (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Tato informace je z hlediska zkoumaného kostela Všech svatých velice podstatná, neboť s ním Rábští již nepočítali. Vznikla tedy zřejmě potřeba nového poddanského kostela, na základě níž byl vystavěn kostel sv. Jana Nepomuckého, který byl posvěcen roku 1785. Z tohoto důvodu se dá předpokládat, že městečko dříve, kromě kostela Nejsvětější Trojice, ke kterému však nemělo přístup, muselo mít kostel sloužící poddaným, ač nebyl farním. V takovém případě by tuto funkci musel vykonávat v té době jediný zbylý rábský kostel, totiž kostel Všech svatých. Pro potřeby městečka svou velikostí nedostačoval, navíc byl poměrně vzdálen. Vlastního farního úřadu se rábští ještě dlouho po vystavění nového kostela sv. Jana Nepomuckého nedočkali (Tejček, M. ed. 2003, 1 – 56). Ojedinělou a unikátní zmínkou je informace o P. Speratovi Elgetovi, bývalém kapucínovi, který zde měl působit jako rezidenční kaplan v roce 1881 (Kronika města Rabí 1922, 23-24).

4.2.1 Studánka

Vintířova studánka na úpatí Líšné (Obr. 11.) (Řandová – Fibich 2009, 13 - 14) má údajně léčit zrak, ovšem žádné knihy zázraků se nepodařilo dohledat. Pouze je známá legenda, podle které Vintířova studánka v Dobré Vodě měla uzdravit slepého koně a další slepce. Tyto události se týkají hlavního oltáře v kostelíku v Dobré Vodě, na kterém byla umístěna Milostná socha sv. Vintíře. Jednotlivé obrazy pak měly být doplněny česky psanými verši, které doprovázely děj (Royt 2006,15 - 21).

5 Rozbor objektu

Kostel má poměrně jednoduchou konstrukci. Jedná se o jednolodní stavbu, která je zakončena trojbokým presbytářem (Obr. 40). Závěr lodi je orientován na severovýchod směrem k hradu Rabí a to takovým způsobem, že pro střední okno presbytáře je v podstatě směřováno do polohy oken nejvyšší hradní věže (Obr. 33). Bývá zvykem, že presbyterium kostela je od lodních zdí odděleno vítězným obloukem, ale v případě kostela Všech svatých tomu tak není (Koutek 2011, 61 – 62; Ústní sdělení Ing. J. Anderle, 24. 3. 2014). Ve zdivu se nenacházejí žádné zřetelné prvky ani viditelné přechody, které by jeho existenci naznačovaly. Na délku měří kostel v interiéru 7,6 m a na šířku 4,8 m. V exteriéru jsou pak rozměry delší o tloušťky stěn, které se pohybují poměrně přesně kolem 70 cm po obvodu celého kostela.

Do objektu vedou dva vstupy, nacházející se proti sobě v severní a jižní stěně (Obr. 36, 35, 28). Jsou umístěny blíže k navazující stěně západní, nejsou však stejně široké. Severní vstup je cca 120 cm široký a jižní pouze 90 cm. U obou se však v tloušťce stěn nacházejí 4 kapsy (celkem tedy 8 kapes), které sloužily pravděpodobně k zasouvání závor (Obr. 23, 24, 26, 27). Hloubka těchto

otvorů se pohybuje kolem 30 cm na obou stranách dveřních konstrukcí. Výška dveří není ani u jednoho vstupu zřejmá díky chybějícím kamenům ve vyšších částech vertikálního ohraničení stěn dveřního prostoru. V konstrukci jižních, lépe zachovaných zdí kolem dveřního otvoru, se nachází poměrně větší koncentrace cihel o rozměrech cca 260 x 120 x 55 mm (Obr. 22, 24, 35).

Nacházejí se zde celkem čtyři okna. První bylo vsazeno do jižní zdi a zbylá tři se nacházela v každé stěně trojbokého závěru. Prostřední okno presbytáře není ve zdivu patrné tak zřetelně, jako je tomu u sousedních oken (Obr. 16 – 18). Toto zjištění pochází z mého terénního ohledání konstrukce stavby a je popisováno také J. Fröhlichem v článku v Českých památkách (Fröhlich 1998, 18-19). Nejvíce dochované se zdá být okno v jižní zdi lodi, neboť se zde zachovala jak jeho spodní část, tak jeho výšková část, i když v neúplné pravděpodobné původní délce (Obr. 19, 39). Po ostění zde nejsou patrné žádné stopy, čili se zde nejspíš ani nikdy nenacházelo. Hrany oken jsou pouze zkoseny směrem k povrchu stěny, jak z vnitřní, tak z vnější strany, a ve středech stran okenních otvorů jsou viditelné typické žlábkové osazení okna přímo do zdi. Fragmenty předpokládaného dřevěného okenního rámu se nezachovaly ani v případě otisků v maltě, která k sobě pojí ztesané kameny a v některých částech ještě není zcela vydrolena povětrnostními vlivy.

Nejvyšší západní stěna je v interiéru vysoká 3 m v exteriéru 4,3 m. Jako jediná ze stěn je omítnuta pouze z vnitřní části (Obr 28, Obr. 30). Je podezděna soklem, který v nejvyšším bodě měří 94 cm a zabíhá v rámci terénní nerovnosti i do části jižní a severní zdi a předstupuje před obvod zbytku stěn o necelých 5 cm (Obr. 31). Zdali se tato podezdívka nachází i po zbytku délek jižní a severní stěny, není patrné, neboť povrch terénu je zde v současné době zvýšený, a to z obou stran. S jistotou jde však říci, že pod stěnami presbytáře se podezdívka nevyskytuje, jelikož je vystavěn na terénní skalnaté hraně samotného vrcholu kopce (Obr. 34).

Severní stěna je rozdělena dveřním otvorem na dvě části. První část, pravouhle navazující na západní zeď, měří v interiéru na šířku 1,85 m (v exteriéru 2,58 m), její tloušťka se pohybuje kolem 70 cm. Při její vnitřní stěně jsou patrné dvě kapsy, dochované po trámech nesoucích zřejmě hudební tribunu (Obr. 15, 21, 32, 36, 37). Od sebe jsou vzdáleny 90 cm, jejich hloubka činí 30 – 40 cm a jsou umístěny ve výšce 1,5 m od povrchu vnitřních stěn objektu. Měly pravděpodobně čtvercový tvar o velikosti stran 20 x 20 cm. Tak usuzuji z toho důvodu, že tyto rozměry má nejméně poškozená levá kapsa, jejíž levá hrana přiléhá ke spojení interiéru západní a severní zdi. Druhá kapsa je poškozenější, obvod otvoru v tomto případě měří cca 30 x 40 cm. Obdobně porušené jsou otvory kapes na protilehlé jižní straně (Obr. 35). Podle velikosti spodních hran kapes lze však předpokládat, že oba trámy měly stejné rozměry. Druhá část severní zdi je v interiéru široká 3,23 m (v exteriéru 3,60), a od první části je vzdálena šířkou dveří cca 1,20 m. Tloušťka této části zdi se pohybuje rovněž kolem 70 cm. Její výška kolísá mezi 3 - 4 metry. V oblasti síly obou zdí jsou po bocích dveřního otvoru umístěné čtyři kapsy po již zmíněných závorách. V této zdi se ojediněle objevují také cihly či jejich fragmenty. Omítnuta je celá z obou stran stejnou, vápennou, hrubou omítkou, která je však ve vyšších částech zdi již smyta (Obr. 38).

Na severní stěnu navazující první zeď trojdílného presbytáře je výrazně nižší a v jejím středu jsou rozeznatelné zbytky obvodu okna s šířkou 70 cm, které je zasazeno ve výšce 1,30 m od současného terénu. Rozměr samotné výšky okna je však zachován jen ve zbytku levé hrany zdiva navazujícího na severní zeď. Ta část zdi, jež směřovala ke střednímu dílu obvodu presbyteria, se zřejmě zřítíla a její pozůstatky jsou viditelné pod terénním zlomem vrcholu kopce. Obdobná je situace v případě zdí ve středním dílu presbytáře, který je v celé své délce, tj. cca 2 m, vysoký pouze necelý 1,32 m. S největší pravděpodobností se i zde nacházelo okno široké 70 cm. Poslední díl presbytáře je v podstatě obdobou prvního dílu, jen je zrcadlově otočen. Nezachovala se zde levá výška okna, nýbrž

pravá. Okno mělo stejné rozměry jako předchozí. Stopy po omítnutí se nacházejí ve všech dílech, nicméně nejsou tak zachovalé, jako je tomu u vyšších zdí lodi (Obr. 16 -18).

Poslední jižní zeď je rozdělena dveřmi a v její širší části se nachází rozměrově stejné již detailněji výše zmíněné okno. Jeho spodní hrana sice leží souběžně s hranami oken presbytáře, ale díky nerovnosti terénu v interiéru kostela je od povrchu vzdáleno 1,50 m. Od hrany dveří je vzdáleno 2 m. Šířka celé stěny v interiéru činí 3,23 m (v exteriéru 4 m). Výška opět kolísá mezi 3 – 4 m (Obr. 19, 29, 39). Dveřní otvor je zachovalejší, celkem neporušené jsou také čtyři závorové kapsy. Rozměry dveří i otvorů jsou již výše popsány. V části stěny navazující na západní zeď se promítají ve stejném rozestupu a výšce dvě zbylé trámové kapsy, které jsou však výrazněji poškozené. U té z nich, která je blíže vstupu, dokonce chybí horní část pohledového zdiva. Rozměry kapes se pohybují mezi 30 – 50 cm. Původní velikost otvoru byla však 20x20 cm, jako je tomu u jedné ze severních kapes. Šířka stěny s kapsami činí 1,7 m v interiéru (v exteriéru 2,56 m). Výška se pohybuje v rozmezí mezi 3 – 4 m (Obr 20, Obr. 35).

Použitý materiál na stavbu lze označit jako nahrubo otesaný lomový kámen, který je očividně místního původu (Škabrada 2003, 22 – 24). Kameny jsou kladeny vedle sebe ve vrstvách s viditelnou přesností. Materiál je tentýž typ vápencové horniny, jaký je použitý i na stavbě hradu. Nepochybně je to dáno tím, že podloží zde tvoří pararula, erlan a vápenec (Česká geologická služba 2014). Kameny mají na výšku v průměru 10 - 15 cm, jejich délka pak silně kolísá. V rozích a částečně kolem severního vstupu jsou použity poměrně větší. Kameny se stejnými rozsáhlejšími rozměry je z většiny vyžděna i západní zvenku neomítnutá stěna. Ve zdivu jsou ojediněle použity cihly a úlomky prejzů (Obr. 25). Větší koncentrace cihel se nachází v konstrukci jižního vstupu. Rozměry cihel jsou cca 260 x 120 x 55 mm. Všechny použité cihly jsou typově shodné, ačkoliv některé nesou známky většího žáru výpalu a jsou tedy tmavší. Použití prejzů v konstrukci je ojedinělé. Tento jev je více zřetelný z vnější strany jižní zdi, kde

jsou více koncentrovány. Pojivo zdi viditelně obsahuje písek a jílu, drobné kaménky a další organické příměsi, například v podobě miniaturních uhlíků. V některých místech z vnější strany lze nalézt klasickou novodobou maltu, která je však zřejmě důsledkem minimální opravy rozpadajících se stěn. Zpravidla se v ní objevují prejzy. Celé tyto dozdívky původního zdiva pouze nahrazují chybějící kameny. Omítka je vápenná a hrubě provedená. Pan ing. Anderle se domnívá, že by mohla pocházet ještě z období gotiky a nikoliv být následkem pozdějších oprav kostela (Ústní sdělení Ing. J. Anderle, 24. 3. 2014).

V otázce přístupové komunikace se lze jen obtížně domýšlet, kudy cesta původně vedla. Dnešní stav okolní krajiny neumožňuje interpretaci ani jedné ze dvou současných pěšin jakožto hlavní přístupové cesty ke kostelu. Na mapě z roku 1755 vede cesta od úpatí kopce a táhne se po pravé straně (při pohledu z městečka) mezi rozhraním vyšší a nižší části kopce (Obr.3). Nicméně tento pramen není zcela směrodatný, neboť samotný kostel zachycuje jako jednolodní stavbu s jakousi románskou apsidou, což je na základě mého zkoumání zcela vyloučené (Mapa panství Žichovice 1755). Snazší přístup ke kostelu vede v současné době po zaniklé, pravděpodobně novověké cestě, která klikatě stoupá po straně kopce, a ze které se odděluje těsně pod vrcholem pěšina, která umožňuje přístup ze zcela opačné strany k jižnímu vstupu. Podél této komunikace se nacházejí terasovité útvary, které však nejsou pozůstatky staveb, ale pravděpodobně pouze skladovací místa určená pro dřevo vytěžené v okolních lesích.

Samotné umístění kostela je částečně nepochopitelné, neboť objekt prokazatelně nikdy nebyl součástí nějaké bližší zástavby. Je evidentní, že ani na základě zkoumání historických map a provedení praktického terénního průzkumu zde nejsou patrné žádné stopy po okolní zástavbě. Určení tohoto místa pro jeho výstavbu mohlo souviset s impozantním výhledem buď přímo na hrad Rabí, nebo i do širšího okolí. V úvahu připadá ještě jakési sociální určení tohoto místa v chápání tehdejších obyvatel. Ke kostelíku a skále, na níž stojí, se váže hned

několik pověstí a neověřitelných zpráv o poustevníku Vintířovi (Fröhlich 1998, 18-19).

6 Stavební historie

Vývoj stavby nezahrnuje s největší pravděpodobností více fází, jakkoliv by se tak mohlo zdát na základě ikonografických pramenů (Obr. 43). Ve zdivu, kromě drobných úprav, nejsou patrné žádné větší snahy o rekonstrukci a žádné viditelné dilatační spáry. Pravidelné řádkování zdiva a jednotný charakter z lomového kamene by vznik kostela kladl spíše ještě ke gotické stavební tradici. Poprvé jej zmiňuje veduta Jana Willenberga v roce 1602 a přikláním se k názoru, že zachycuje jeho současnou podobu, i když interpretace presbytáře, jakožto trojbokého zakončení lodi, se může zdát sporná. Oproti tomu znázornění kostela na žichovické mapě z roku 1755, se nezdá pravděpodobné. To totiž zachycuje kostel jakožto jednolodní stavbu, ale s půlkruhovou apsidou v oblasti presbytáře. Tak by kostel sice vypadat mohl, ale poukazovalo by to na jeho dřívější románskou tradici, což je vyloučeno (Ústní sdělení Ing. J. Anderle, 24. 3. 2014). Nepochybně by se v takovém případě nacházely mezi zdmi presbytáře a lodi stopy po úpravách, pokud by nedošlo k úplnému znovupostavení kostela. Podle kresby Josefa Wetterla nelze přesně definovat jednotlivé stavební prvky ani celkový ráz kostela, neboť neodpovídá skutečnosti téměř vůbec (Obr. 3, 8, 9), (Fröhlich 1998, 19; Wetterl 1835).

Jedinou částí stavby, kterou zachycují všechny tři kresby téměř shodně, je zastřešení, po kterém se v dnešní stavbě nezachovalo téměř nic. Snad pouze prejzy, které se vyskytují ve výspravách zdí. I když není zcela jisté, zda zde není druhotně použit materiál z jiné stavby. V každém případě konstrukce střechy je dle vedut a mapy sedlová, se sanktusovou věžičkou. Materiálem původně použitým na střechu mohly být došky či dřevěné šindele. V každém případě se zřejmě jednalo o organický materiál, neboť se v okolí kostela nedochoval. Za

zcela odlišnou interpretaci použitého materiálu by se dalo považovat nabízející se tvrzení, že pálené tašky, které se v okolí kostela vyskytují v hojném počtu, jsou skutečně původním a jediným zastřešením, které kostelík měl (Obr. 3, 8, 9, 42).

Vstupní otvory zde pravděpodobně nevznikly ve stejné době. Zajisté souvisí jejich prolomení s přístupovou komunikací, u které zůstává stále nejisté, z jaké strany ke kostelu vedla. Podle ikonografie by se mohlo zdát, že kolem roku 1602 byl využíván vstup (portál) v jižní stěně. V důsledku toho totiž nevidíme žádný vstupní otvor či portál ve stěně západní a na místo toho se zde nachází dvě okna (Obr. 9). To je přinejmenším zvláštní, neboť v současné době se v severní zdi nevyskytuje okno ani jedno. Nelze tedy s jistotou říci, zda se vstup nacházel na severní či jižní straně, neboť ani tomuto pramenu nelze zcela důvěřovat. Oproti tomu je v mapě pocházející z roku 1755 zakreslen severní portál, ovšem vedle něj je zobrazeno opět okno. Jistě, by mohlo mezi lety 1602 – 1755 dojít k rozšíření jednoho z oken a jeho přeměně ve vstup, například z důvodu snadněji přístupné komunikace. Ovšem i v takovém případě by zde zůstalo druhé okno. K jeho dodatečnému zazdění by nebyl důvod, a pokud ano, jeho obrys by byl dobře viditelný ve zdivu. Tak tomu však není. Čili ani tento pramen neosvětluje situaci (Obr. 3). Kresba z roku 1835 není shodná s dnešním stavem kostela téměř vůbec, tedy ji nelze k objasnění využít (Obr. 8), (Fröhlich 1998, 19; Wetterl 1835). Dle mého terénního výzkumu je však zřejmé, že severní vstup je širší (cca 120 cm), méně zachovalý a v jeho konstrukci nejsou použity žádné cihly. I s přihlédnutím k horším povětrnostním podmínkám působícím na severní stěnu, se přikláním k variantě severního vstupu jakožto portálu historicky staršího. Oproti tomu je jižní vstupní otvor výrazně zachovalejší, užší (cca 90 cm) a ve spodních částech je tvořen převážně cihlami. Může se však jednat o dodatečnou úpravu.

Okna presbytáře jsou ve skutečném rozmístění zobrazena v dokumentech již roku 1602. Ostatní kresby tedy nezachycují skutečnost (Obr. 9), (Fröhlich 1998, 19; Wetterl 1835; Mapa panství Žichovice 1755).

7 Hodnocení objektu

Kostel samotný neposkytuje sice mnoho hodnotných či výjimečných prvků, podobá se jiným běžným církevním objektům, dá se říci, že neposkytuje výrazný prostor pro nové obohacení architektonického dědictví. Avšak jeho význam tkví v jiném ohledu. Jeho nezvyklá poloha na vrcholu kopce by byla srovnatelná s nejstarším kostelíkem v kraji, kostelem sv. Klimenta ležícím mezi Velkými Hydčicemi a Horažďovicemi. Na první pohled se zdá být situace obdobná, neboť objekt je umístěn také pod vrcholem Prácheňského kopce, nicméně kostel sv. Klimenta patřil k zřícenině hradu, která se nalézá nedaleko (Jungmanová 2003, 69-73). Kostel je tedy v tomto ohledu v kraji výjimečný. Otázka, proč je takto umístěn, zůstává nadále nezodpovězena, neboť neexistují žádné písemné ani jiné důkazy, ze kterých by vyplývala odpověď. Pouze na základě teorií a různých hypotéz se můžeme domnívat, že jeho poloha je spojena s nějakým symbolismem, ať už poukazujícím na předchozí tradici místa, negativními pověstmi či dokonce protesty poddaných vůči vrchnosti sídlící na protějším kopci. V úvahu připadá také to, že kostelík působil jako dominanta v nezalesněném prostředí kopce a jeho zvon, pravděpodobně umístěný v sanktusové věžičce, se odtud hlasitě rozezníval do širšího okolí. Funkce, kterou plnil, není zanedbatelná, přestože nebyl farní. Jistě hrál významnou roli v historii obce a jeho budoucí zachování je otázkou vzpomínky na ni. Proporce kostela a absence architektonických detailů poukazují na chudší a jednodušší provedení, přesto jeho výstavba spadá do období pozdně gotického, a tím se řadí mezi relativně nejstarší objekty v kraji.

7.1 Hodnotné detaily

Hodnotných detailů je na kostelíku poskrovnu, jelikož je zachován v torzálním stavu a na jeho výstavbu v minulosti nebylo zřejmě použito mnoho finančních prostředků.

Mezi hodnotné detaily lze zařadit stopy po konstrukčních prvcích a interiérových doplňcích. Mezi ně patří otvory ve vstupech, které sloužily k zavírání závora. V severním vstupu při pohledu z interiéru kostela je v pravém dolním rohu vstupního otvoru patrná kapsa, která je hluboká cca 40 cm, na výšku měří cca 20cm a na šířku kolem 12 cm. Na protější straně téhož vstupu (v levém dolním rohu) se zřejmě nacházel kratší konec, do něhož bývala závora zasunována, ale absence zdiva dává tento otvor pouze odušit. S jistotou se zde nacházela druhá závora, umístěná rovnoběžně s dolní, zhruba 1,5 m výše nad povrchem současného terénu v oblasti vchodu. Ta měla ovšem svůj delší konec na levé straně a kratší na pravé. Daleko výrazněji je tato situace patrná na jižním vchodu, který je zachovalejší a otvory jsou zde umístěny naprosto stejně, avšak jejich hloubku lze velice těžko určit, neboť na pravé straně je kapsa propojena vlivem rozvolňování stěny s kapsou, která nesla hudební tribunu a na levé straně v horních partiích vstupního otvoru stěna částečně chybí. U spodních kapes je tento jev lépe zachovaný, ačkoliv u spodního levého rohu, kde se nachází delší část kapsy po závoře, je otvor vzadu zasypán kameny původně se nacházejícími nad ním (Obr. 23, 24, 26, 27).

V rámci objektu se nacházejí další čtyři kapsy, které měly zřejmě původně rozměry 30 x 20 cm a nesly kruchtu nebo jakousi hudební tribunu, ze které byl pravděpodobně možný přístup k trámoví a sanktusové věžičce, kde, jak bývá zvykem, se zřejmě nacházel zvon. Tyto otvory se nacházejí naproti sobě v severní a jižní stěně v interiéru kostela. Dvě z nich přímo naléhají na rohy se zdí západní. Nacházejí se ve výšce cca 1,5 m a od sebe jsou vzdáleny zhruba 90 cm. Tři z kapes jsou značně zničeny a jejich původní obrys je neznatelný.

U poslední z nich, nacházející se na severní stěně vlevo v rohu, je obrys v konstrukci zachován. Na jeho základě uvažuji o původních rozměrech. Otisky dřeva, případně jeho zbytky, se nezachovaly ani v jedné z nich (Obr. 20, 21, 32, 35, 37). Jakým způsobem se vstupovalo na tribunu, není jisté. Pokud by byl proveden archeologický výzkum odkryvem, mohly by být odhaleny pozůstatky schodiště. Ovšem pouze v tom případě, že zde byla původní podlaha hliněná. Nelze zcela vyloučit, že se pro vstup na tribunu využíval žebřík či žebříkovité schodiště.

Okna samotná mají zkosené hrany směrem do interiéru i exteriéru a u nejzachovalejšího z nich je patrný žlábek po osazení. Existenci kamenných ostění lze spolehlivě vyloučit. Vnitřní šířka oken je cca 70 cm. Pravděpodobně byla zasklena, avšak k ověření této domněnky by bylo zapotřebí provedení menších sond v interiéru či exteriéru kostela. Pokud by se hypotéza o zasklení okenních otvorů ukázala jako správná, ve zkoumaném materiálu by se vyskytla příměs skelných střeptů. Okna se zde nacházejí celkem čtyři. Tři z nich jsou umístěna v presbytáři a čtvrté, nejlépe zachované, v jižní stěně. Krajiní okenní otvory presbytáře mají velmi dobře dochovanou jednu ze stěn, vždy v návaznosti na zdi lodi. Prostřední okno je téměř nerozeznatelné (Obr. 16 – 19, 29, 34, 39).

8 Současný stav objektu

V současné době je kostelík ve velmi špatném stavu. Jeho konstrukci neničí pouze povětrnostní vlivy počasí, ale i příchozí lidé, turisté, kteří poškozují pravděpodobně ještě původní omítku v interiéru kostela. Rozvolňují konstrukci a destabilizují ji tím, že vytahují kameny z vrchních i spodních částí zdí. V západní stěně při jejím levém spodním rohu jsou vyjmuty kameny a do vzniklého prostoru je umístěna plastová schránka geocatchingu. Kostel sice je zapsán do seznamu Národního památkového ústavu, ale nedochází zde ani k menším či drobným rekonstrukcím, které by nenarušily jeho historickou hodnotu, ale pomohly by jej

zachovat. Stav objektu se v období mezi mou podzimní a jarní návštěvou zhoršil. V současném stavu sice kostelu Věch svatých nehrozí bezprostřední zánik, nicméně pokud se nepodniknou kroky vedoucí alespoň k jeho částečné rekonstrukci, je pravděpodobné, že bude narušena stabilita minimálně těch zdí, na kterých jsou patrné rozsáhlé praskliny svědčící o statických poruchách objektu. Otázka jejich zhroucení v budoucí době se jeví více než reálně.

8.1 Návrhy na opravu

Je nutné zvážit etickou otázku míry oprav u všech historických staveb. Kostel Věch svatých není výjimkou. Je nutné brát na vědomí, že stavba má pravděpodobně ještě původní omítku a konstrukční detaily v interiéru kostela by měly zůstat zachovány. V takovém případě by jistě bylo zapotřebí vypracování odborného posudku zkušeného restaurátora. Pro záchranu objektu by ovšem postačily jen základní drobné úpravy, týkající se zajištění stability obvodových nosných stěn kostela. Bylo by zapotřebí zabránit projevům vandalství v podobě vyrytých nápisů do omítky a odebírání materiálu ze stěn, avšak tato myšlenka zůstává pravděpodobně prakticky nerealizovatelná. V každém případě by jistě bylo vhodné zřízení jakéhosi informačního zdroje poblíž kostela, například v podobě kamenné desky, která by návštěvníky informovala minimálně o stáří, významu a nejdůležitějších poznatcích z historie objektu. Dnešní návštěvník, který stane před kostelem Věch svatých, nemá v podstatě žádnou možnost dozvědět se o stavbě jakékoli údaje ani poučení. Domnívám se, že informovanost lidí by alespoň částečně zabránila postupné devastaci objektu a zmírnila pustošení kostela. Otázka zastřešení stavby by pro postupně chátrající zdivo byla optimálním řešením. Takováto rekonstrukce by musela být provedena velice citlivě. Nejlépe tak, aby střecha byla ukotvena mimo konstrukci stěn a vůbec do nich nezasahovala. Tím by bylo zabráněno postupnému vymývání malty a

zamrzání vody ve zdech, což by odvrátilo proces dalšího praskání nosných stěn a rozvolňování konstrukce.

9 Technické zpracování

V rámci terénních prací v lokalitě Líšná bylo zpracováno geodetické zaměření, jehož cílem je ukotvení půdorysu kaple do souřadnicového systému S-JTSK. Zaměření je propojeno s datovým listem DMR-4G (Obr. 14). Z tohoto důvodu tedy bylo nutné zajistit upřesňující zaměření terénu v bezprostředním okolí stavby (Obr. 13). K měření byla využita totální stanice LEICA TCR 307. Jednotlivé body měření se realizovaly pomocí světelného signálu zacíleného na odrazový hranol.

Vzhledem k nedostupnosti adekvátně přesného GPS zařízení bylo nutné připojit měření na síť zhušťovacích bodů. V okolí se nalézají dva dostupné ZHB 234 a 248 (Obr. 14). Vzhledem ke vzdálenosti a možnostem pohybu v okolním terénu se tedy ukázalo nejvhodnější vytyčení oboustranně připojeného polygonového pořadu (Čibera 2011, 19 - 21). Měření bylo zahájeno z bodu 248 a ve směru k lokalitě byla snaha dodržet pravidlo poloviny, přičemž terén v tomto ohledu nekladl výrazné překážky. K vytyčení bylo nutno stanovit celkem 8 pomocných stanovisek a hlavní stanovisko měření bylo umístěno do interiéru kaple (Obr. 13). Odsud se vytyčila na obou stranách pomocná stanoviska 4002 a 5001 za účelem zaměření exteriéru stavby a okolního terénu. Celkem bylo zaměřeno 95 podrobných bodů umístěných na reliktu zdiva a dvě vrstevnicové linie. Zaměření bylo převzato jednak v masce ZČU a jednak ve formátu polárních souřadnic mapa2. (k metodě blíže Cikán 2011, 17-23). Chyba byla objevena v případě jednoho z bodů, konkrétně šlo o výškopisnou chybu způsobenou neznámou závadou a zmíněný bod byl z tohoto důvodu odstraněn. Výsledné měření odpovídá skutečné situaci a lze počítat s očekávanou kolimační chybou do 5 cm, což je vzhledem k charakteru měření přijatelná odchylka. Konečný výstup pro Arcmap byl zpracován v programu AutoCAD LT 2007.

V rámci dokumentace zdiva a konstrukčně hodnotných detailů byla provedena fotogrammetrie na snímcích interiéru obvodových stěn kostela (Obr. 15 – 21). Vybrané hodnotné prvky byly zakresleny včetně půdorysného zobrazení stěn, na kterých se nalézají. Z oken jsem k zakreslení vybrala to nejlépe zachované na jižní stěně, ostatní okna jsem zachytila pouze v půdorysu, a to jak v současném stavu, tak v době pravděpodobného vzniku kostela (Obr. 39 – 41). Dále jsou v kresebné dokumentaci zachyceny oba vstupy. Severní je zobrazen z pohledu exteriéru a jižní z pohledu interiéru, neboť jejich výraznější zachování je takto lépe pozorovatelné. Oba jsou rovněž znázorněny na půdorysech (Obr. 35, 36, 40, 41). Kapsy po závorách v konstrukci jsou zachyceny na fotografiích i v půdorysu. Jejich měření však není zcela přesné vzhledem k náročnosti měření ve výplni zdiva, které je v kapsách částečně zhroucené (Obr. 23, 24, 26, 27, 40, 41). Na rozdíl od kapes vzniklých po instalaci závor, jsou vzhledem k snazšímu přístupu lépe zdokumentovány kapsy po hudební tribuně na severní i jižní stěně interiéru kostela (Obr. 20, 21, 32, 35, 37, 40, 41). V rámci kresebné dokumentace jsem se snažila vytvořit pravděpodobný náčrt kostela v jeho původní podobě. Inspirovala jsem se fotografiemi jiných gotických kostelů. Avšak v podobě konstrukce oken jsem nezvolila typický lomený oblouk, jelikož se nejeví u kostela Všech svatých jako pravděpodobný. Ačkoliv ani tuto možnost nemohu vyloučit, protože vrchní část okenních otvorů není zachovaná a ikonografické prameny neposkytují dostatečné důkazy, jelikož se v zobrazení kostela velice liší (Obr. 42).

Součástí této práce je podmínka splnění databáze v programu Microsoft Access. Samotný kostel nenabízí vhodný počet deskriptorů. Pokud by cílem mé práce bylo porovnávání kostela Všech svatých s ostatními kostely v okolí, byla by databáze jistě významnějším nástrojem poznání. Avšak vzhledem k nízkému počtu podobných významněji nepoznaných staveb v nejbližší oblasti by i podrobná databáze pravděpodobně nepřinesla nové poznatky. V rámci mé práce jsem nejvíce pracovala s historickými prameny a literaturou, proto jsem si právě je zvolila tématem pro databázi, zpracovanou v programu Microsoft Access 2010.

10 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo odpovědět na vyvstávající otázky ohledně historického a sídelního kontextu postupně chátrající zříceniny kostela Všech svatých. Bylo provedeno geodetické zaměření kostela, jehož výstupem je model (AutoCAD LT 2007) zachycený ve výškopisném snímku (DMR 4g). Torzální architektura je zdokumentována kolmými snímky v interiéru, doplněnými vybranými fotografiemi exteriéru a kresebným zachycením detailů. Na základě terénního zkoumání a studia dokumentace jsem se pokusila načrtnout model původní podoby kostela. Předlohou pro chybějící části se staly stavby ze stejného historického období, ikonografie v podobě dvou vedut a starých map. Na základě absence záznamu v konfirmačních i erekčních knihách a registru papežských desátků se podařilo datovat výstavbu kostela do 15. – 16. století. Tím se podařilo vyvrátit teorii o tom, že kostel byl vystavěn až po třicetileté válce (Elmer, J. ed. 1865 – 1899; Fröhlich 1998, 18 – 19; Podlaha, A. – Borový, C. eds. 1875 – 1927; Tomek 1873). Jeho praktická funkce je pravděpodobně spojená s povýšením vesnice Rabí na městečko za doby Půty Švihovského (Tejček, M. ed. 2003, 1 - 56). Ačkoliv kostel nebyl farní, nejspíše byl využíván poddanými, jelikož kostel Nejsvětější Trojice sloužil jako hradní kaple a kostel sv. Jana Nepomuckého ještě nestál. V rámci práce jsou zmíněny i další možné teorie o funkci objektu. Jisté však je, že kostel byl vystaven na pozoruhodném místě a v okolí nejsou žádné známky po zástavbě. Stál na nižším vrcholu kopce Líšná sám a v nezalesněném prostředí, jakožto významný solitérní objekt a dominanta naproti vrcholu hradního kopce. Jeho zachování pro budoucnost je otázkou, proto je alespoň základní dokumentace velice potřebná. Nutnost její existence je aktuální zvláště po odhalení doby vzniku stavby a z hlediska stáří budovy. Objekt vždy byl významnou součástí rábské historie, je však poněkud opomíjen a to zřejmě díky své nenápadné podobě chudšího jednolodního kostela s polygonálním presbytářem. Předchozí tradice této oblasti naznačuje, že

původně na místě stavby kostelíka mohla stát poustevna sv. Vintíře. Toto téma je ovšem špatně doložitelné a je popisováno spíše v legendách, které opřádají kostel i vrchol kopce. Dějiny Rabí jsou velice zajímavé, složité i rušné a přímo se dotýkají existence kostela. I proto jsem do své práce zahrнула tuto kapitolu. V druhé části textu jsem se zaměřila na písemný popis jednotlivých konstrukčních prvků a detailů stavby. Jakkoliv skutečná situace není srovnatelná s ikonografií, zdá se, že výstavba kostela nezahrnovala více fází, kromě několika menších oprav nejsou patrné ani větší snahy o rekonstrukci objektu. Hodnotné detaily se vzhledem k provedení kostela vyskytují v interiéru a zahrnují kapsy po hudební tribuně a kapsy k zasouvání závory dveří. Dveře v severní stěně nebyly stejné s dveřmi v jižní stěně. Lišily se svou šířkou. Okna měl kostel celkem čtyři, ovšem v trojboce zakončeném presbytáři nejsou tak dobře zachovaná, jako zbylé okno v jižní stěně. V rámci rekonstrukce kostela by dle mého názoru nebylo zapotřebí žádných radikálních úprav. V současné době by stačilo zamezit destabilizaci stěn a tím předejít jejich rozvalení. Z hlediska dlouhodobého zachování kostela by bylo nejlepší pokusit se jej zastřešit. Avšak pouze takovým způsobem, který by nikterak nezasahoval do původní konstrukce stavby. I tak je však tato otázka na pomezí etické intervence do prostředí historické stavby a jejího okolí. Toto opatření by však jistě zpomalilo ničení stěn alespoň povětrnostními vlivy. Faktorem, který se nejvíce podílí na zániku stavby, jsou někteří návštěvníci kostela, kteří jej úmyslně devastují. Zdali by pomohlo umístění nějakého informačního zdroje v blízkosti objektu za účelem poučení veřejnosti o hodnotě a historickém významu stavby, je na vážkách.

11 Summary

The target of this bachelor thesis was to answer the emerging questions regarding the historical and residential context of decaying ruins of All Saint's Church. A geodetic measuring of the church was performed; the result of the measuring was a model depicted on a lidar picture. Also the remains of walls were documented with the use of photogrammetry which was performed on photos of the interior of the church. Other pictures portray the exterior and valuable architectonic features. These chosen parts are also depicted on ground plans and elevations. It was attempted to create a model of the original aspect of the church, based on field research and study of documentation. Within the documentation, iconographic sources and old maps were taken into consideration. It was possible to date back the construction of the church to 15th – 16th century owing to absence of a note in both confirmation books, *libri erectionum* and register of papal tithes. This founding helped to disprove theories claiming that the church was not erected until after the Thirty Years' War as it is erroneously written in some books. The practical function of the church is probably connected to the promotion of village Rabí to a town during the Půta Švihovský's reign in the region. Although it was not a parish church, most likely it was used by serfs because the Church of The Holy Trinity was used as a castle chapel and the Church of St John of Nepomuk did not exist at that time. In the thesis there are also other theories of its function mentioned. However, it is sure that the location of the church is very uncommon. To respond to the question why it is located there more pieces of evidence would be needed. It can only be presumed that this solitary object was erected on peak of a hill because it is related to the previous tradition connected to the place, or because of other reasons such as social or practical ones. The church is nowadays damaged in great extent and the devastation has been continuing. The thesis even deals with potential steps how to interrupt the process and preferably stop it forever. Though

the church is the smallest one of three churches in Rabí and almost no attention is presented to the church, it is an important part of history of the region. The thesis aims to document the building and to reveal at least a part of its mysterious history before its complete downfall.

12 Literatura

Cikán, M. 2011: Hrad, Předhradí a jeho bezprostřední hospodářské zázemí-Štědrý hrádek, bakalářská práce uložena v archivu KAR FF ZČU.

Čechura, M. 2012: Zaniklé kostely Čech. Praha.

Čibera, J. 2011: Geodézie v archeologii, bakalářská práce uložena v archivu KAR FF ZČU.

Drcová, L. 1989: Hrad Rabí. Národní kulturní památka. Plzeň.

Durdík, T. 1999: Ilustrovaná encyklopedie Českých hradů. Praha.

Durdík, T. 2005: Die Burg Rabí. Libice nad Cidlinou.

Durdík, T. – Kubů, N. 2006: Švihov castle. Libice nad Cidlinou.

Durdík, T. – Sušický, J. 2005: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Praha.

Dvořáček, P. 2007: To nejzajímavější z českých hradů a zámků. Olomouc.

Flégl, M. 1965: K problematice regionálních pověstí a tradic. Žižka před hradem Rabí. In: J. Špet – J. Klik (eds.), Acta regionalia. Praha, 84 – 90.

Flégl, M. 1970: Hrad Rabí z Žižkovy válečné akce na Prácheňsku. In: M. Bělohlávek (ed.), Minulostí západočeského kraje. Plzeň, 289 – 298.

Fröhlich, J. 1998: Kostel Všech svatých u Rabí, České památky 9, 18 – 19.

Fröhlich, J. 2001: Poustevníci a poustevny na Jihu Čech. Přehled a lokalizace poustevn v 11. – 19. století. In: N. Jelínková (ed.), Jihočeský sborník historický LXX. České Budějovice, 124 – 144.

Graus, F. – Macek, J. 1955: Tábor v husitském revolučním hnutí II. díl. Tábor chudiny venkovské a městské. Praha.

Haas, A. 1954: Berní rula 28. Kraj prácheňský II. díl. Praha.

Jungmanová, P. 2003: Pověsti o zvonech zvonařích a zvoníčkách. České Budějovice.

Kadlec, J. 1989: Poustevník Vintíř. In: J. Kadlec (ed.), Bohemia sancta. Praha, 140 – 146.

Kalina, P. 2009: Benedikt Ried a počátky záalpské renesance. Praha.

Kolář, M. 1892: Rod pánů Švihovských z Riesenberka. Tábor.

Koutek, T. 2011: Zapomenuté České kostely. Po stopách umírající krásy. Praha.

Kuča, K. 2009: Hrady zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu. Praha.

Menclová, D. – Varhaník, J. 2005: Vnější opevnění hradu Rabí. Průzkumy památek 12, 5 – 36.

Menclová, D. – Knoflíček, Z. 1971: Rabí, státní hrad a památky v okolí. Praha.

Menclová, D. 1972: České hrady díl první. Praha.

Poche, E. a kolektiv 1980: Umělecké památky Čech 3. Praha.

Pokorný, M. 1997: Líšeňská kaplička, České památky 8, 3 – 4.

Pokorný, M. 2000: Za tajemstvím zázračných studánek. Beroun.

Pokorný, M. 2006a: Po stopách Vintířových. In: Vintíř patron Šumavy. Sborník příspěvků z mezinárodní konference 960. výročí úmrtí sv. Vintíře. Zaveklov, 27 – 32.

Pokorný, M. 2006b: Co vyprávěla řeka Otava. Klatovy.

Royt, J. 1995: Milostná socha poustevníka Vintíře a jeho oltář v poutním kostele sv. Vintíře v Dobré Vodě u Hartmanic. In: Sv. Vintíř, sv. Prokop a poustevnictví v Čechách. Výstava k 950. výročí smrti sv. Vintíře na Šumavě. Sušice, 34 – 43.

Royt, J. 2005: O poustevnictví. In: Sv. Vintíř, sv. Prokop a poustevnictví v Čechách. Výstava k 950. výročí smrti sv. Vintíře na Šumavě. Sušice, 13 – 33.

Royt, J. 2006: Poustevník Vintíř. Legenda a život. In: Vintíř patron Šumavy. Sborník příspěvků z mezinárodní konference 960. výročí úmrtí sv. Vintíře. Zaveklov, 14 – 21.

Rožmberský, P. – Krčmář, L. 2014: Poustevníci poustevny a pouště v Plzeňském kraji. Domažlice.

Řandová, I. – Fibich, O. 2009: Nebe studánek. Pověstné prameny Šumavy, Pošumaví a jihozápadních Čech. Strakonice.

Sedláček, A. 1926: Děje Prácheňského kraje. Písek.

Sedláček, A. 1997: Hrady zámky a tvrze Království českého XI. Praha.

Škabrada, J. 2003: Konstrukce historických staveb. Praha.

Šmahel, F. 2001: Husitské Čechy. Struktury procesy ideje. Praha.

Tomek, V. V. 1879: Jan Žižka. Praha.

Tomek, W. W. 1873: Registra decimarum papalium. Praha.

Tříška, K. 1986: Hrady zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku V. Jižní Čechy. Praha.

Zettl, Z. 1984: Die Sankt Günterkapelle bei Gutwasser und wie der heilige Guntheri zu einem Motivbild kam. In: E. Hans – H. Sauer (eds.), Festschrift zur Grundung der Patenschaft der Stadt Regen über die Böhmenwälder aus dem Kreis Bergreichenstein und der Gemeinde Seewiesen. Regen, 51 – 55.

Archivní prameny, edice, inventáře:

Bystrický, V. (ed.) 1964: Velkostatek Žichovice, 1428-1948. Inventář, Státní oblastní archiv v Plzni, ev.č. 214.

Elmer, J. (ed.) 1865 – 1899: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidiecesim. Pragae.

Kronika: Památní kniha města Rabí 1922, ulož. Státní okresní archiv Klatovy, fond MNV Rabí, inv. č. 0031.193.

Podlaha, A. – Borový, C. (eds.) 1875 - 1927: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. Et XV. Pragae.

Tejček, M. (ed.) 2003: Archiv města Rabí, 1627 - 1945 (1952). Inventář, Státní okresní archiv Klatovy, ev.č. 49.

13 Obrazová část:

Rabí, Městečko Rabí Willenberg J., 1602 (převzato z: Fröhlich, J. 1998: Kostel Všech svatých u Rabí, obr. Pohled na město Rabí veduta Jana Willenberga, České památky 9, 18 -19.)

Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně [online]. 2014 [citováno 5. 4. 2014].

- III. vojenské mapování - Františko-josefské, Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4251_4.

- II. vojenské mapování – Františkovo, Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_15_1.

- I vojenské mapování – Josefské, Dostupné z:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c221>.

Mapa panství Žichovice 1755. Státní oblastní archiv Plzeň, pobočka Klatovy, Velkostatek Žichovice, inv. č. 1712 (foto Jan Lhoták).

Rabí, Zřícenina od Ráby, J. Wetterl, 1835 (převzato z: Die Ruine von Rabi. Záhloví úředního listu Prácheňského kraje, Státní oblastní archiv Strakonice, inv. č. 6305, sign. III-1D-53).

Česká geologická služba, geologická mapa [online]. 2014 [citováno: 8. 4. 2014]. Dostupné z: <http://mapy.geology.cz/geocr_50/>.

14 Seznam obrazových příloh

- Obr. 1. Indikační skica
- Obr. 2. Povinný císařský otisk
- Obr. 3. Mapa panství Žichovice 1755
- Obr. 4. I. Vojenské mapování
- Obr. 5. II. Vojenské mapování
- Obr. 6. III. Vojenské mapování
- Obr. 7. Celkový pohled na vedutu J. Wetterla z roku 1835
- Obr. 8. Výřez z veduty J. Wetterla z roku 1835
- Obr. 9. Výřez z veduty J. Willenberga 1602
- Obr. 10. Pohled za severozápadní strany
- Obr. 11. Okolí kostela – Vintířova studánka, boží muka
- Obr. 12. Výškopisný snímek kostel - hrad
- Obr. 13. Model terénu kostela a okolí
- Obr. 14. Zaměření kostela v mapě
- Obr. 15. Kolmý snímek presbytáře první část (interiér)
- Obr. 17. Kolmý snímek presbytáře druhá část (interiér)
- Obr. 18. Kolmý snímek presbytáře třetí část (interiér)
- Obr. 19. Kolmý snímek jižní stěna první část (interiér)
- Obr. 20. Kolmý snímek jižní stěna druhá část s kapsami (interiér)
- Obr. 21. Kolmý snímek severní stěny první část s kapsami (interiér)
- Obr. 22. Snímek vstup z jihu
- Obr. 23. Severní vstup
- Obr. 24. Severní vstup kapsa
- Obr. 25. Detail použitých prejzů
- Obr. 26. Jižní vstup a kapsy
- Obr. 27. Jižní vstup a kapsy
- Obr. 28. Interiér kostela
- Obr. 29. Detaily oken
- Obr. 30. Západní stěna
- Obr. 31. Jihozápadní nároží a sokl
- Obr. 32. Detail severní levé kapsy
- Obr. 33. Pohled na hrad Rabí z okna presbytáře
- Obr. 34. Presbytář jihovýchodní pohled
- Obr. 35. Jižní vchod, kapsy (interiér, měřítko 1:20)
- Obr. 36. Severní vchod (exteriér, měřítko 1:20)
- Obr. 37. Severní kapsy (interiér, měřítko 1:20)
- Obr. 38. Severní stěna (interiér měřítko 1:20)
- Obr. 39. Detail okna (měřítko 1:10)
- Obr. 40. Skutečný půdorys kostela (měřítko 1:50)
- Obr. 41. Pokus o rekonstrukci původního půdorysu kostela (měřítko 1:50)
- Obr. 42. Pokus o rekonstrukci původní podoby kostela
- Obr. 43. Fáze výstavby

15 Dokumentace historického vývoje objektu

15.1 Stabilní katastr

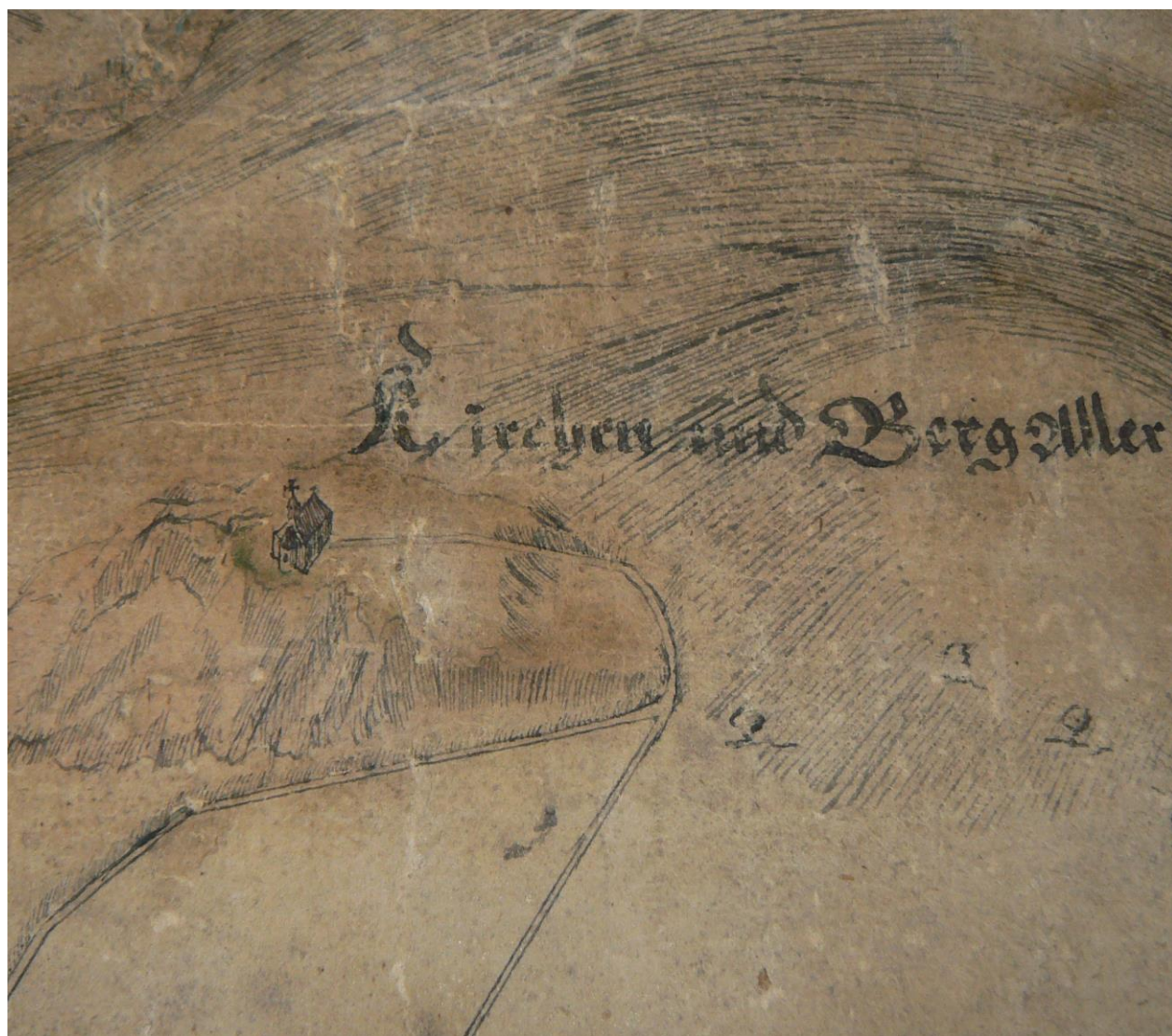

Obr. 1. Indikační skica

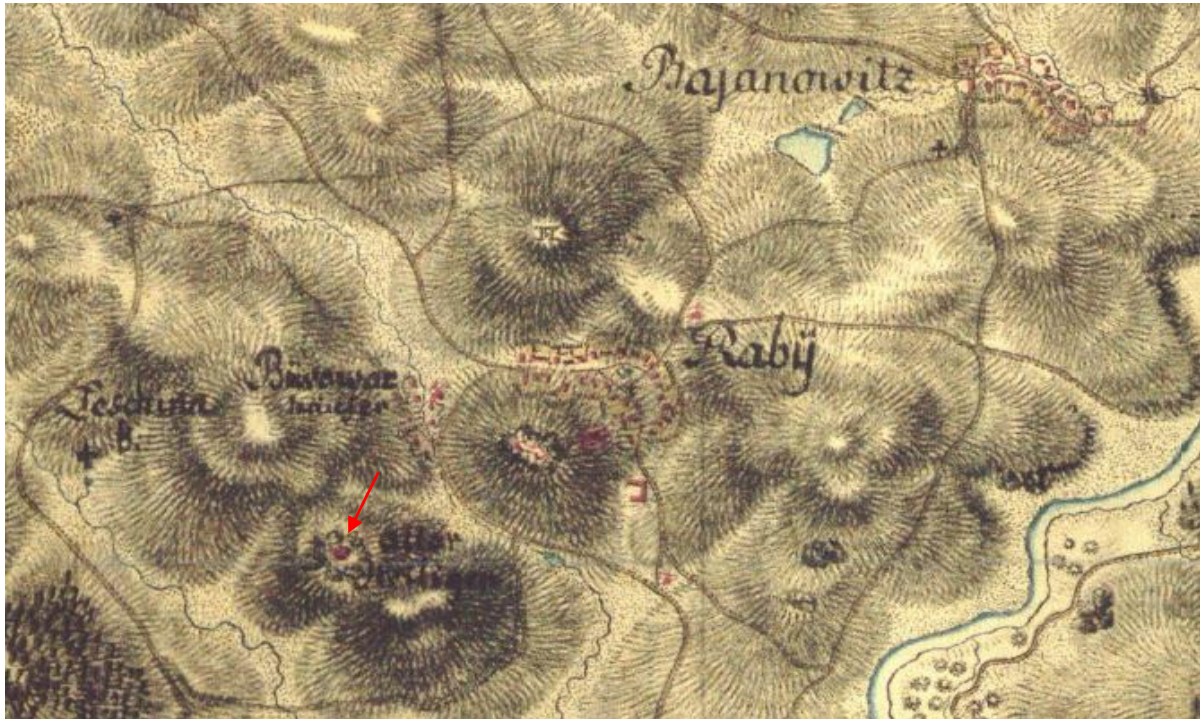

Obr. 2. Povinný císařský otisk

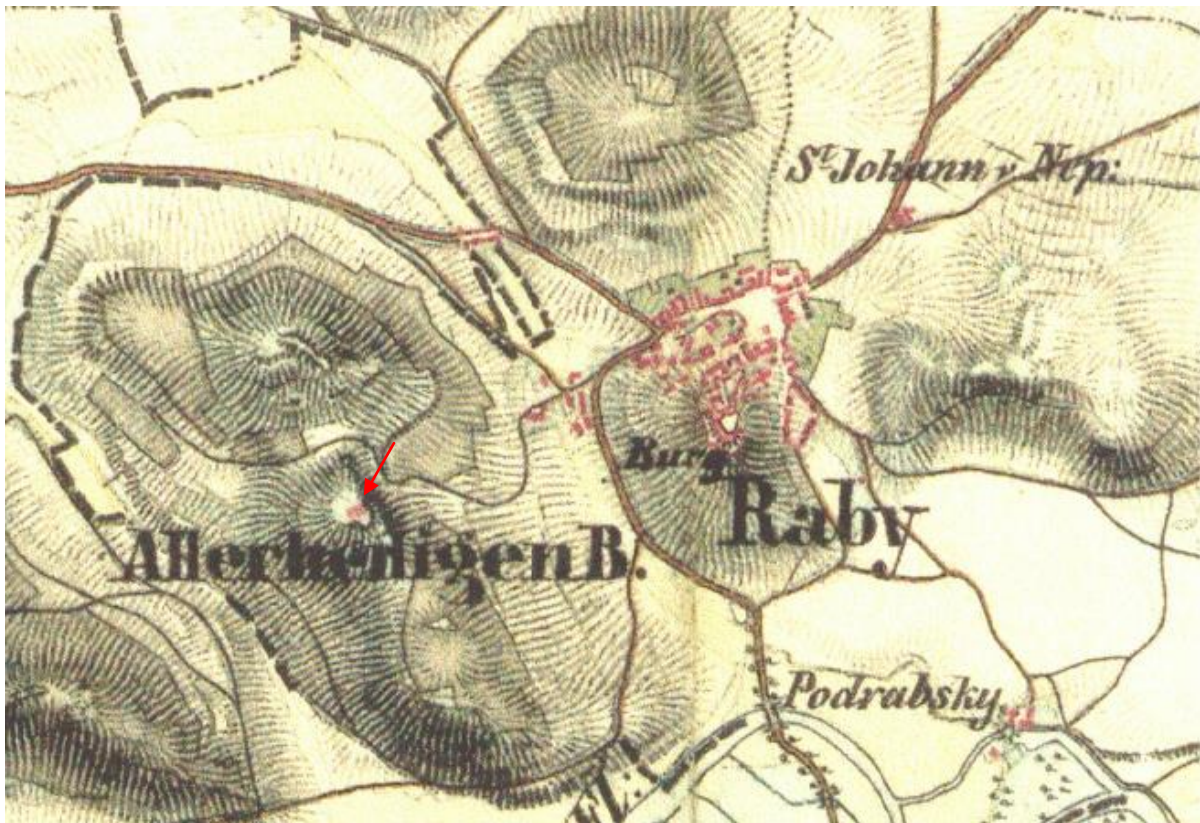
15.2 Historické mapy, plány

Obr. 3. Mapa panství Žichovice 1755

Obr. 4. I. Vojenské mapování

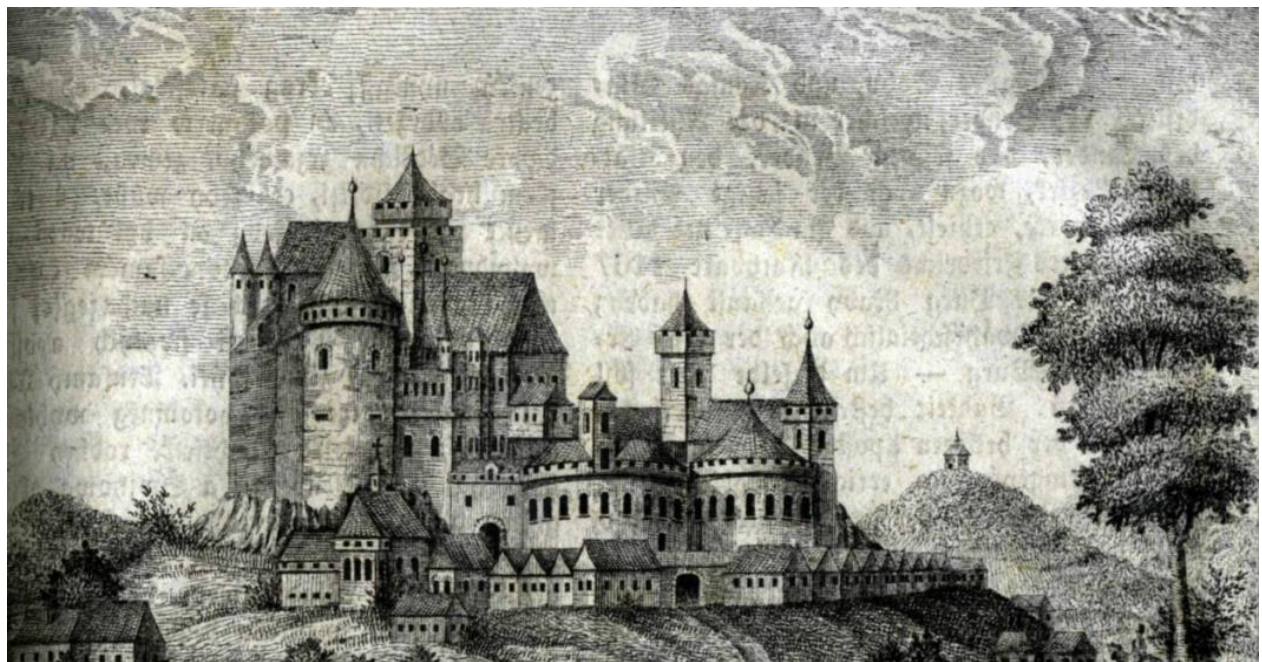

Obr. 5. II. Vojenské mapování

Obr. 6. III. Vojenské mapování

15.3 Ikonografie

Obr. 7. Celkový pohled na vedutu J. Wetterla z roku 1835

Obr. 8. Výřez z veduty J. Wetterla z roku 1835

Obr. 9. Výřez z veduty J. Willenberga 1602

16 Dokumentace současného stavu

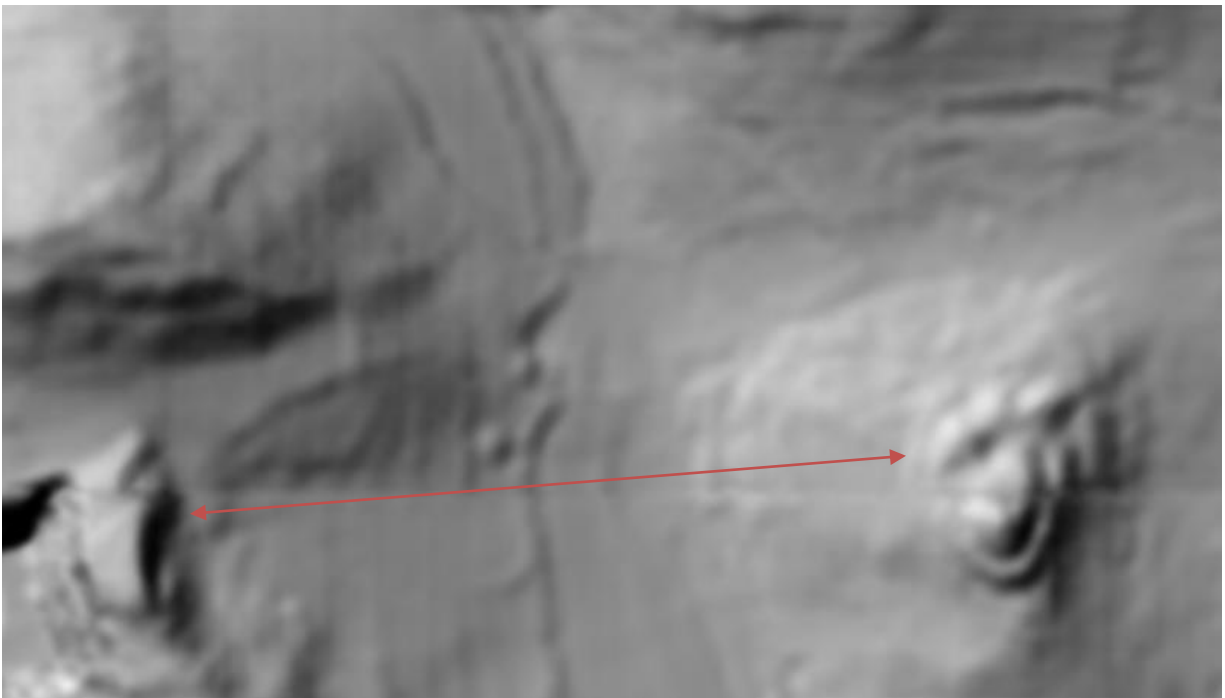

Obr. 10. Pohled ze severozápadní strany

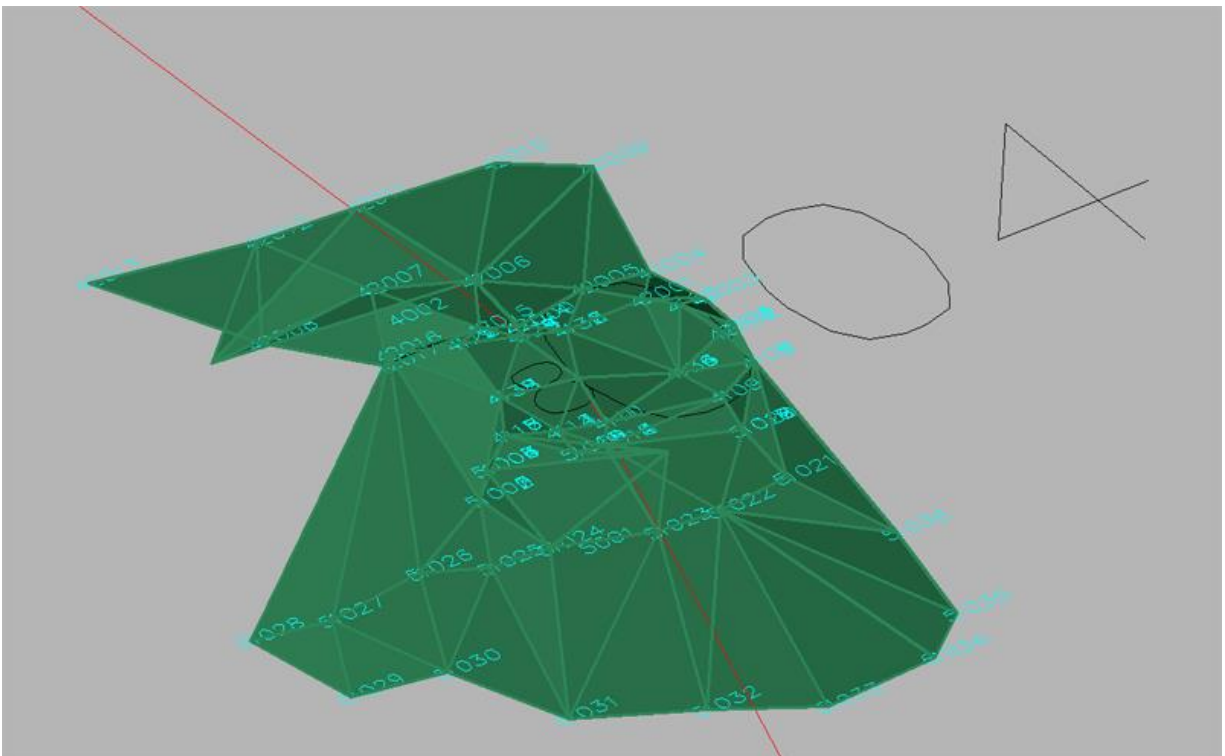

Obr. 11. Okolí kostela - Vintřova studánka, boží muka

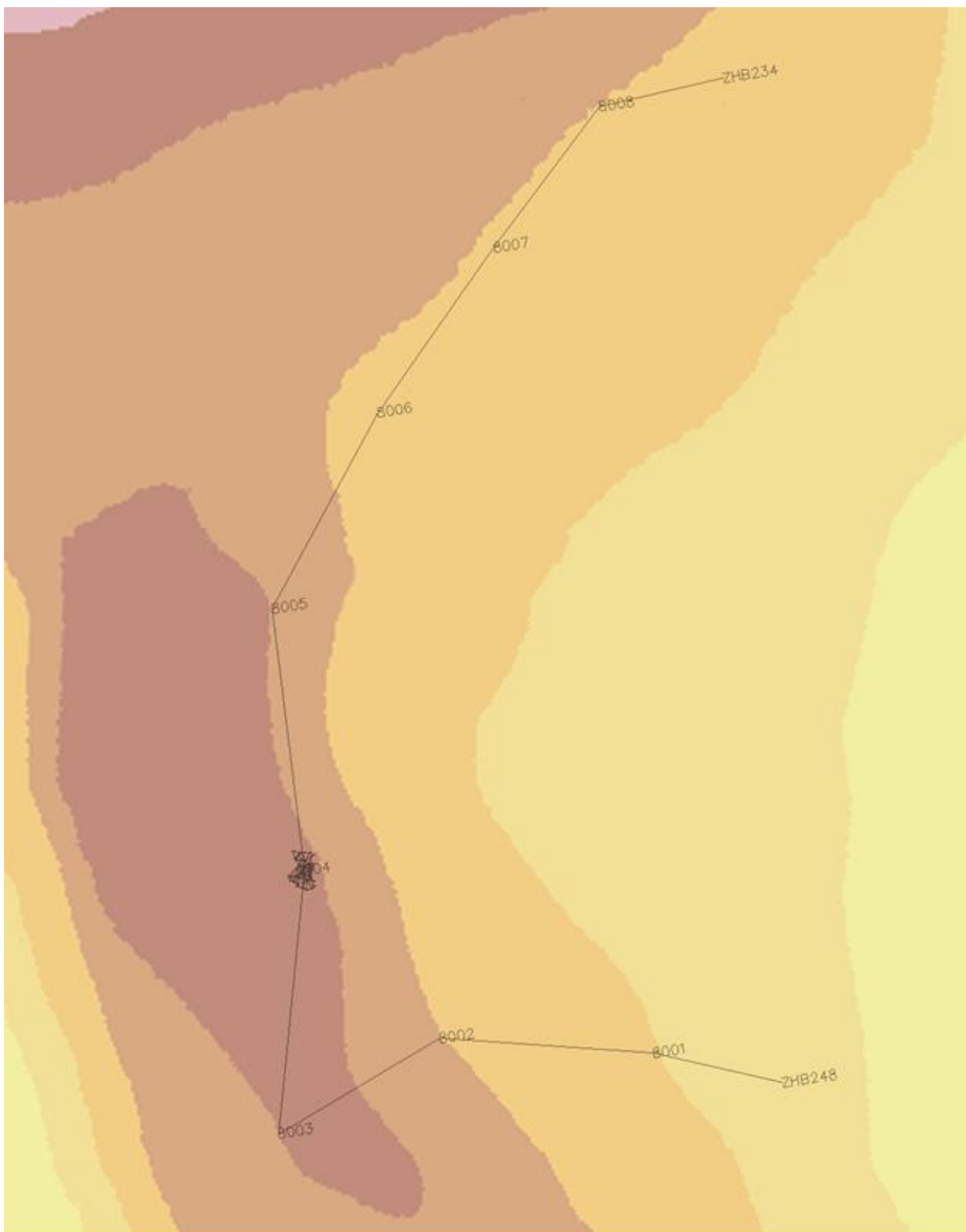
16.1 Zaměření objektu

Obr. 12. Výškopisný snímek, kostel – hrad

Obr. 13. Model terénu kostela a okolí

Obr. 14. Zaměření kostela v mapě

16.2 Fotografie a kresby

Obr. 15. Kolmý snímek severní stěny první část (interiér)

Obr. 16. Kolmý snímek presbytáře část první (interiér)

Obr. 17. Kolmý snímek presbytáře druhá část (interiér)

Obr. 18. Kolmý snímek presbytáře třetí část (interiér)

Obr. 19. Kolmý snímek jižní stěna první část (interiér)

Obr. 20. Kolmý snímek jižní stěna druhá část s kapsami (interiér)

Obr. 21. Kolmý snímek severní stěna druhá část s kapsami (interiér)

Obr. 22. Snímek vstup z jihu (exteriér)

Obr. 23. Severní vstup

Obr. 24. Severní vstup, kapsa

Obr. 25. Detail použitých prežů

Obr. 26. a 27. Jižní vstup kapsy

Obr. 28. Interiér kostela

Obr. 29. Detaily oken

Obr. 30. Západní stěna

Obr. 31. Jihozápadní nároží a sokl Obr. 32. Detail severní levé kapsy

Obr. 33 Pohled na hrad Rabí z okna presbytáře

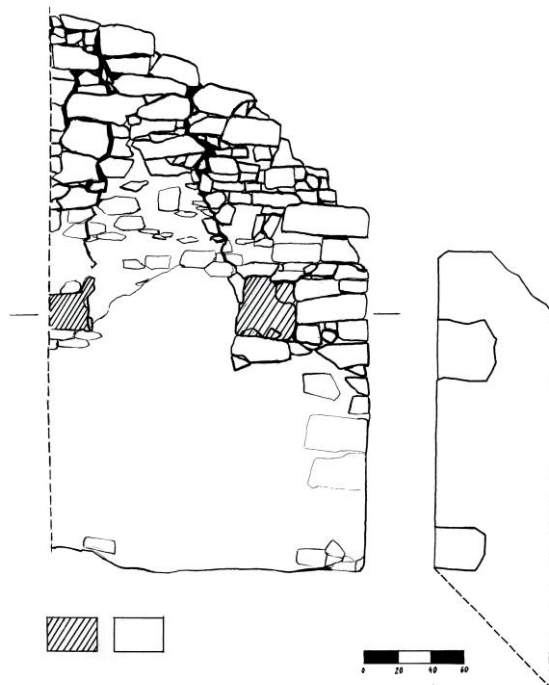
Obr. 34. Presbytář jihovýchodní pohled

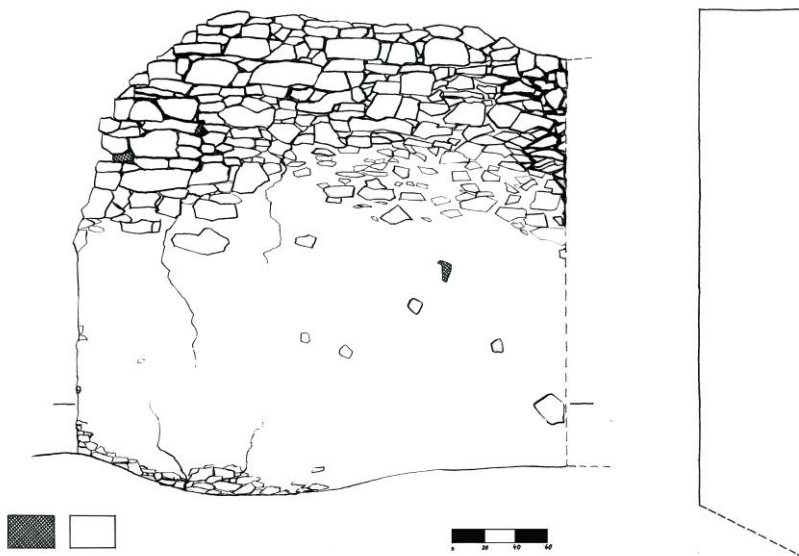
Obr. 35. Jižní vchod, kapsy (interiér, měřítko 1:20)

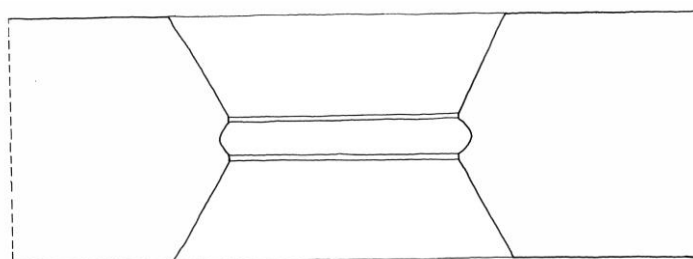
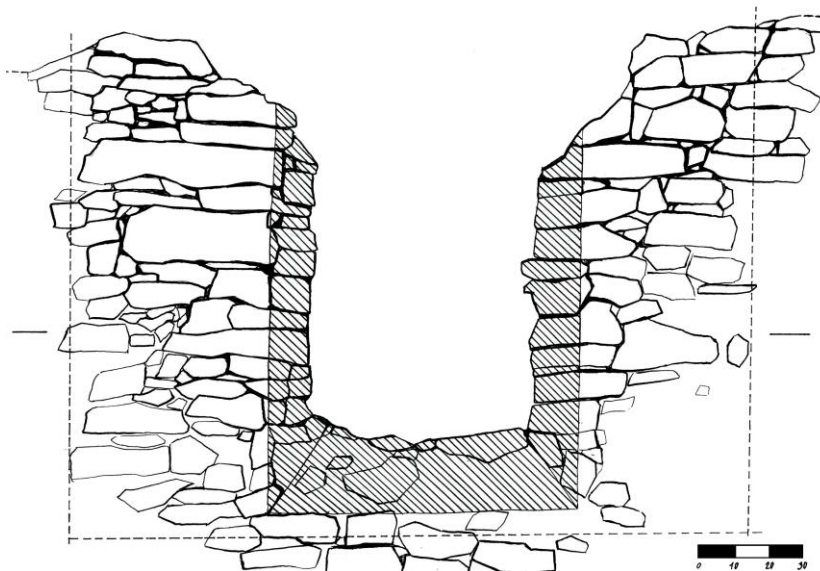
Obr. 36. Severní vchod (exteriér, měřítko 1:20)

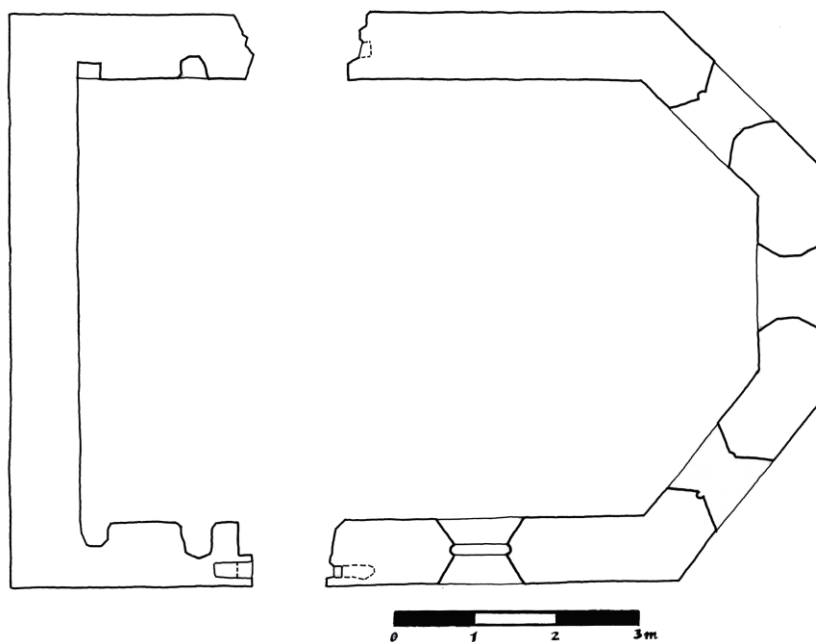
Obr. 37. Severní kapsy (interiér, měřítko 1:20)

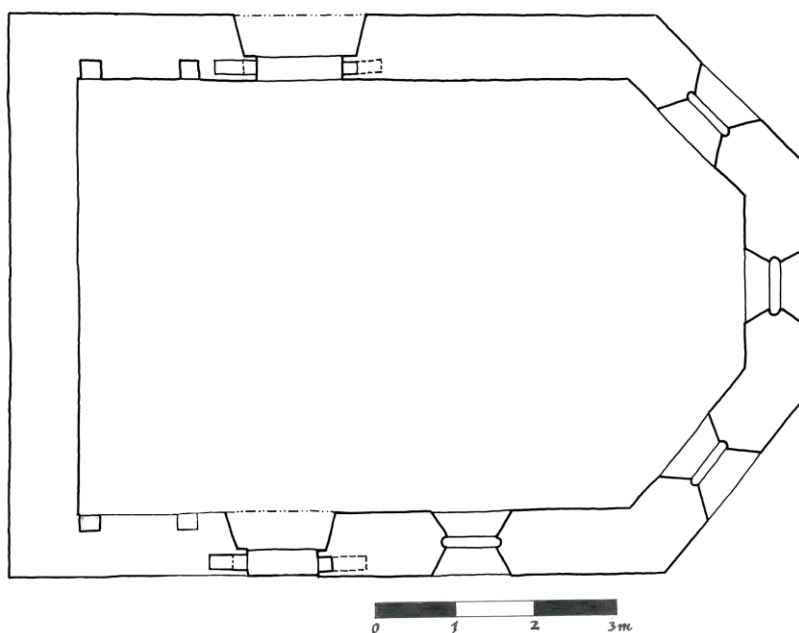
Obr. 38. Severní stěna (interiér měřítko 1:20)

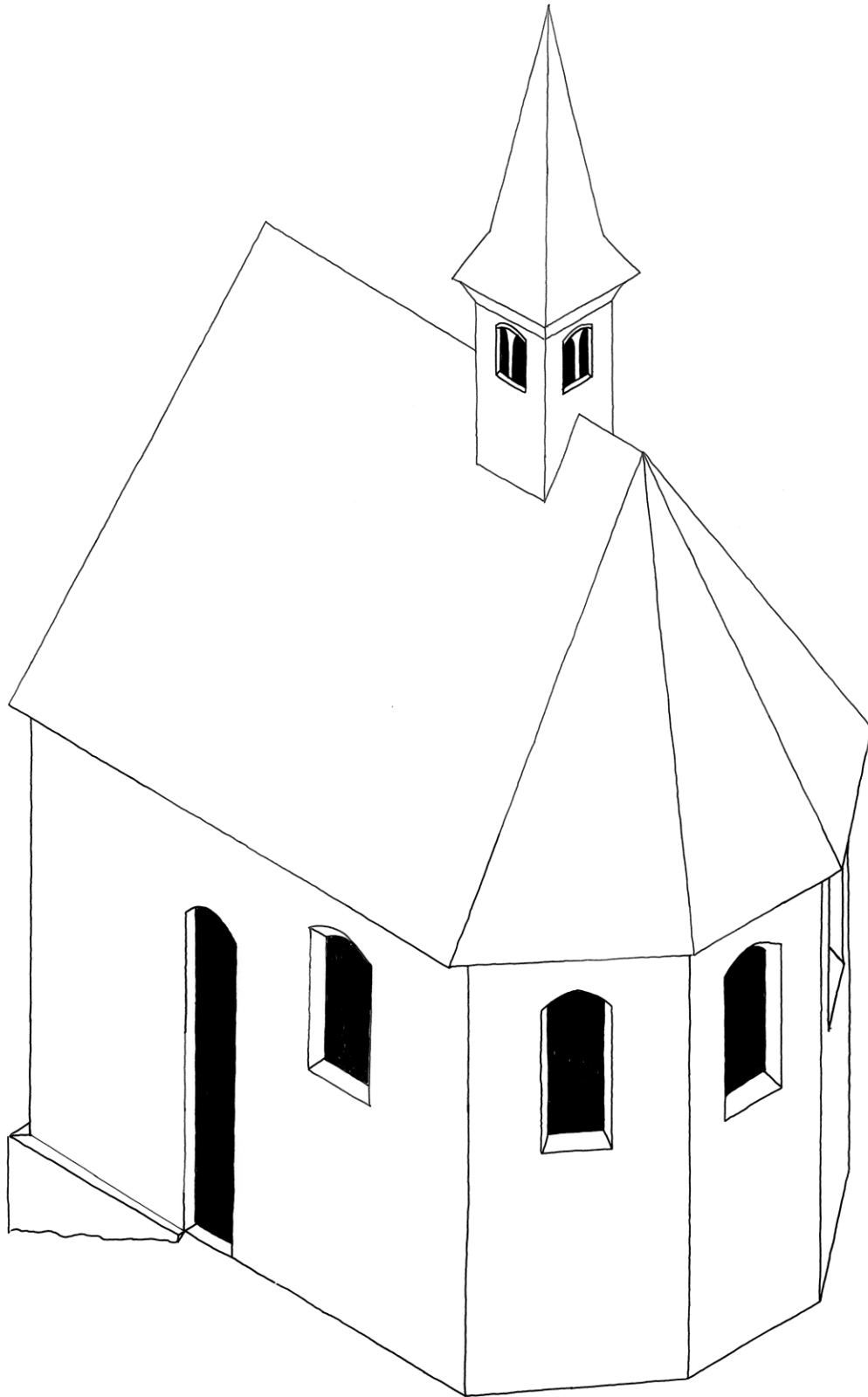
Obr. 39. Detail okna (měřítko 1:10)

Obr. 40. Skutečný půdorys kostela (měřítko 1:50)

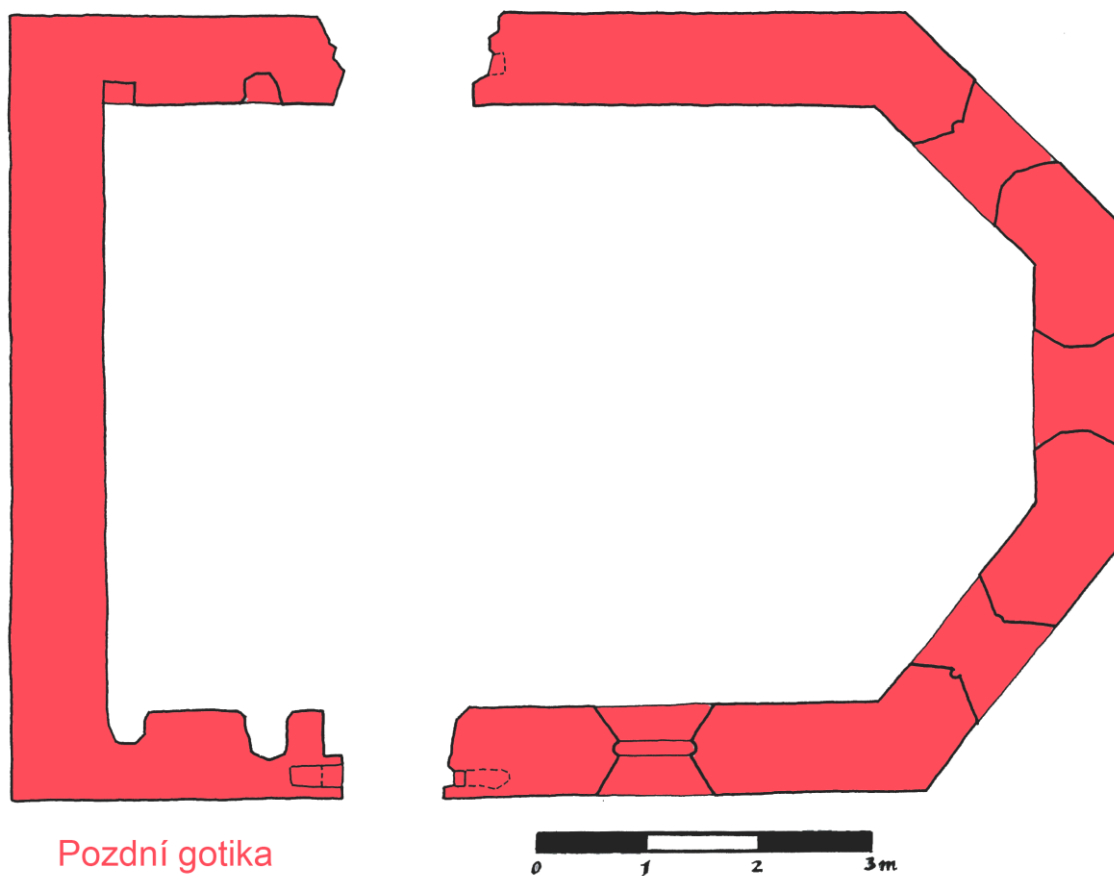

Obr. 41. Pokus o rekonstrukci původního půdorysu kostela (měřítko 1:50)

Obr. 42. Pokus o rekonstrukci původní podoby kostela

16.3 Stavební vývoj

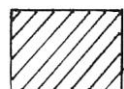

Obr. 43. Fáze výstavby

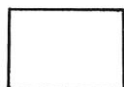
17 Legenda kresebné dokumentace

Cihlové zdivo

Chybějící zdivo

Pohledová stěna